

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

MEGEP

(MESLEKİ EĞİTİM VE ÖĞRETİM SİSTEMİNİN
GÜÇLENDİRİLMESİ PROJESİ)

ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ

ÇOCUKLA İLETİŞİM II

ANKARA, 2009

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilen modüller;

- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 02.06.2006 tarih ve 269 sayılı Kararı ile onaylanan, Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında kademeli olarak yaygınlaştırılan 42 alan ve 192 dala ait çerçeve öğretim programlarında amaçlanan mesleki yeterlikleri kazandırmaya yönelik geliştirilmiş öğretim materyalleridir (Ders Notlarıdır).
- Modüller, bireylere mesleki yeterlik kazandırmak ve bireysel öğrenmeye rehberlik etmek amacıyla öğrenme materyali olarak hazırlanmış, denenmek ve geliştirilmek üzere Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında uygulanmaya başlanmıştır.
- Modüller teknolojik gelişmelere paralel olarak, amaçlanan yeterliği kazandırmak koşulu ile eğitim öğretim sırasında geliştirilebilir ve yapılması önerilen değişiklikler Bakanlıkta ilgili birime bildirilir.
- Örgün ve yaygın eğitim kurumları, işletmeler ve kendi kendine mesleki yeterlik kazanmak isteyen bireyler modüllere internet üzerinden ulaşılabilir.
- Basılmış modüller, eğitim kurumlarında öğrencilere ücretsiz olarak dağıtılır.
- Modüller hiçbir şekilde ticari amaçla kullanılamaz ve ücret karşılığında satılamaz.

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	ii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	3
1. İNSAN İLİŞKİLERİ	3
1.1. Tanımı	3
1.2. İnsan İlişkilerinin Önemi	4
1.3. İnsan İlişkilerini Düzenleyen Kurallar	5
1.3.1. Görgü Kuralları	6
1.3.2. Ahlak Kuralları	12
1.3.3. Gelenek ve Görenekler	13
1.3.4. Hukuk Kuralları	16
1.3.5. Din Kuralları	17
1.4. Kültür	18
1.5. Sosyal Sınıflar	21
UYGULAMA FAALİYETİ	24
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	26
ÖĞRENME FAALİYETİ-2	27
2. İŞ HAYATINDA İNSAN İLİŞKİLERİ	27
2.1. İş Hayatında İnsan İlişkileri	27
2.1.1. Sosyal Yapı İçinde İnsan	29
2.1.2. İş Hayatında İnsan İlişkileri Kuralları	30
2.2. Kişilerin Etkileşimi	36
2.2.1. Etkileşimin Duygusal Boyutu	37
2.2.1.2. Ön Yargı	38
2.2.2. Etkileşimde Konuşma ve Dinlemenin Önemi	45
2.2.3. Etkileşimde Kitle İletişim Araçlarının Rolü	47
UYGULAMA FAALİYETİ	49
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	51
MODÜL DEĞERLENDİRME	52
CEVAP ANAHTARLARI	54
ÖNERİLEN KAYNAKLAR	55
KAYNAKÇA	56

AÇIKLAMALAR

KOD	761CBG009
ALAN	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi
DAL/MESLEK	Erken Çocuklukta Öğretmen Yardımcılığı-Özel Eğitimde Öğretmen Yardımcılığı
MODÜLÜN ADI	Çocukla İletişim II
MODÜLÜN TANIMI	Öğrenciye çocukla iletişim kurma teknikleri ve çevre ilişkilerini yürütmeye yönelik etkinlikler hazırlama ile ilgili bilgi ve becerilerin verildiği öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/24
ÖN KOŞUL	Çocukla İletişim 1 modülünü almış ve başarmış olmak
YETERLİK	İnsan ilişkilerini doğru yürütebilmek
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Bu modül ile gerekli ortam sağlandığında çocuk ve çevre ile ilişkilerinizi yürütebileceksiniz. Amaçlar <ol style="list-style-type: none">1. Uygun ortam sağlandığında çocuklarla olumlu insan ilişkileri kurabileceksiniz.2. Uygun ortam sağlandığında çalışma arkadaşlarınız ile olumlu insan ilişkileri kurabileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Ortam: Sınıf, erken çocukluk eğitim kurumları, özel eğitim kurumları, rehberlik araştırma merkezleri, özel ve kamu kurum ve kuruluşları, atölye Donanım: Kaynak kitaplar, bilgisayar, projeksiyon, fotoğraflar, afiş, broşür, dergiler, uyarıcı pano, tepegöz, asetat, CD, DVD, VCD, televizyon
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modülde yer alan her bir öğrenme faaliyetinden sonra, verilen ölçme araçlarıyla kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek kendinizi değerlendirebileceksiniz. Öğretmen tarafından modül sonunda kazandığınız bilgi ve becerileri değerlendirmek amacıyla çeşitli ölçme araçları uygulanacaktır.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Toplum içindeki bireylerin birbirleri ile sağlıklı iletişim kurması, o toplumu oluşturan bireylerin iyi ilişki kurma konusundaki bilgi ve becerilerine bağlıdır. Sağlıklı iletişimin gerçekleştirildiği toplumlarda, bireyler arasında çatışma ve gerginlikler yok denecek kadar azdır.

İletişim, var olmak ve yaşamak kadar doğal ve kaçınılmazdır. Ailenin sosyoekonomik durumu, kültür, din kuralları, gelenek ve görenekler, görgü kurallarının uygulanışı iletişimi etkiler.

İletişimin sağlıklı olabilmesinde, empati kurmanın önemi büyüktür. Empati kurmak için öncelikle karşınızdaki kişinin bizim gibi bir varlığı, bizden farklı değer yargıları ve inançları olduğunu bilmek ve bunu kabul etmek gerekir. Etkin dinleme de sağlıklı iletişim için çok önemlidir.

Bu modül ile iletişimin tanımı, önemi, insan ilişkilerini düzenleyen kuralları, kültür ve sosyal sınıfların insan ilişkilerini nasıl etkilediğini, iş hayatında insan ilişkilerini, kişiler arası etkileşimi öğrenip uygulayabileceksiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Öğrenme faaliyetinde kazandırılacak bilgi ve beceriler doğrultusunda uygun ortam sağlandığında çocuklarla olumlu insan ilişkileri kurabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- İnsan ilişkilerini araştırınız ve bu konuyla ilgili bir sunu hazırlayınız.
- İnsan ilişkilerini düzenleyen kuralları araştırınız ve bu konuyla ilgili bir sunu hazırlayınız.
- İnsan ilişkilerini düzenleyen kuralları uygulayınız.

1. İNSAN İLİŞKİLERİ

1.1. Tanımı

İki insanın birbirini fark etmesiyle iletişim başlar. İletişim hem kişisel hem de toplumsal bir süreçtir. İletişim, psikososyal bir süreçtir. Bir kişinin kendinden hoşlanması ve kendini diğer insanlarla, doğayla ilişki içinde görmesi, yaşamın anlamlı olmasını sağlar. Bilinçli iletişim, anlamlı yaşama, anlamlı yaşam da sakin ruh hâlinin gelişmesine yol açar.

Resim 1.1: İki insanın birbirini fark etmesi ile iletişim başlar.

İnsan ilişkileri; insanların iş birliği yapabilmeleri, günlük hayatta ve işlerinde başarılı ve verimli olabilmeleri, ihtiyaçlarını dengeli bir biçimde giderebilmeleri için birleşme ve örgütlenmeye istekli olmalarıdır.

İnsan ilişkileri, etkinlik, denge ve doyum gibi temellere dayanır. İnsan ilişkileri bilimle sanatın sentezi şeklinde olmalı, davranışlar hem mantıklı, akla uygun, hem de incelik, zarafet ve güzellik içermelidir.

1.2. İnsan İlişkilerinin Önemi

İnsan ancak ilişkileri içinde var olabilen bir yaratık olduğundan, insanların düşünebilme, düşündüğünü karşısındakine anlatabilme yeteneği, toplumsal yaşamın temelini oluşturur. İnsanın düşünce ve duygu alışverişini kısıtlamak ya da genişletmek onun yaşam biçimini değiştirir.

Resim 1.2: Ortak uğraşlar insan ilişkilerini güçlendirir.

Günümüzde aynı apartmanı, aynı iş yerini, aynı okulu hatta aynı evi paylaştığı hâlde duygusal yakınlık kuramayan insanların sayısı azımsanmayacak miktardadır. Birey bazen kendini günlük uğraşlarına, hayat mücadelesine o kadar çok kaptırır ki, kendini bile unuttur. Çevresiyle ilişkileri en aza iner.

Bu problemleri çözmek hem bireyi hem de etrafındakileri daha mutlu yapar. İnsanların çevresindekilerle dengeli ve uyumlu ilişki kurmalarının yolu, kendilerini yalnızlıktan kurtaracak olan insan ilişkilerinin gereğine inanmaları ve bunu gerçekleştirme yollarını aramalarıdır.

Mutlu insan hem fiziksel ihtiyaçları hem de psikososyal ihtiyaçları zamanında ve yeterli karşılanmış insandır. Mutlu insanların diğeri insanlarla uyumu iyidir. Farklı fikirlere karşı saygılıdır, hoşgörülüdür, empati yeteneği gelişmiştir.

Şimdi siz düşünün; temel ihtiyaçlarınız zamanında karşılanmış, böylelikle kendinize güveniniz gelişmiş, diğeri insanlar tarafından da dinleniyor, kabul görüyorsunuz, böyle bir durum kendinizi nasıl hissettirir?

Bireyler arası iletişimsizlik motivasyonu düşürür. Örneğın aile üyeleri arasındaki iletişim bozukluğu, çocukları okulda, eşleri işlerinde başarısız yapabilir. Bireyin başarısı, diğeri insanlarla kurduğu iletişim başarısına bağılıdır.

Günümüz yaşam şartları insanın tek başına yaşaması için uygun değildir. Dolayısıyla insanlar olumsuz ilişkilerden kaçınmalı, ortak hedefler geliştirmeli ve bu hedeflere ulaşmak için birlikte çalışmalıdır.

Etkinlik:

Çevrenizdekilerle olan ilişkilerinizi gözden geçiriniz.

- İlişkileriniz iyi ya da kötü olduğunda kendinizi nasıl hissediyorsunuz? Bununla ilgili bir kompozisyon hazırlayınız.

1.3. İnsan İlişkilerini Düzenleyen Kurallar

Sosyal bir varlık olan insan, yaşadığı toplumda belirli kurallara uymak zorundadır. Bu kurallar insanlar arasındaki ilişkileri de düzenler. Kurallara aykırı davranışlar, kişileri mutsuz eder. Yazılı ve yazısız olan bu kuralları, birey davranış hâline getirdiğinde bireyin topluma uyumu da kolay olur. İnsan davranışları, hukuk kurallarına aykırı ise, “hata veya suç”, gelenek ve göreneklere aykırı ise, “ayıp”, inançlara yani din kurallarına aykırı ise, “günah” şeklinde değerlendirilir.

İnsan ilişkilerini düzenleyen kurallar, insanlar arası ilişkiler ve etkileşimlerde yön veren, sınırlayan ve ideal ölçüde uyulması gereken ilkelere dir. Kuralların genel olarak üç özelliğinden bahsedilebilir.

- Kurallar belirsizliği azaltır.
- Kurallar insan davranışlarına denetim ve sınırlama getirir.
- Kurallar bireyi özgür kılar.
- **Kurallar belirsizliği azaltır:** Kurallar sayesinde bireyler neleri yapacaklarını ve neleri yapamayacaklarını önceden bilirler. Toplumsal bir olay karşısında nasıl davranması gerektiğini bilen birey, özgür ve istikrarlı davranışlarda bulunabilir. Birey sadece kendisinin nasıl davranacağını bilmez, karşısındaki bireyin de ne yapacağını, nasıl davranacağını bilir. Örneğın, büyük bir kavşaktaki trafik lambaları ile her sürücü geçiş hakkını bilerek öyle davranır, böylece belirsizlik

ortadan kalkar ya da “Bayramlarda küçükler büyükleri önce ziyaret eder.” geleneği bu konuda oluşabilecek belirsizliği ortadan kaldırır.

- **Kurallar insan davranışlarına denetim ve sınırlama getirir:** Kurallar, bireyin istediğini istediği zaman yapmasına engel olur. Düzen için, kurallarla sınırlanmış özgürlükler gereklidir. Örneğin bir basketbol maçında, oyunun düzenli bir şekilde oynanması için kurallara ihtiyaç vardır.
- **Kurallar bireyi daha özgür kılar:** Kurallar bireye diğer insanlarla olan ilişkilerinde sınırlamalar getirerek onun davranışlarını belirli sınırlar içine almakla, aynı zamanda o bireye hangi durumlarda başkalarının kendisine müdahale edip edemeyeceğini de gösterir. Kuralların bu şekilde kişisel özgürlüğün çerçevesini çizmesi, başkalarının bu özgürlük alanına müdahale etmesine engel olur.

İnsan önce yaşadığı toplumun değerlerini öğrenmelidir. İnsan ilişkilerini belirleyen kurallar bilinip uygulandığı oranda, insanlar medeni ve seviyeli bir toplum meydana getirmiş olurlar. Böyle bir ortamın oluşması sonunda insanlar haz ve gurur duyarlar.

Toplum hayatını kanunlardan çok örf ve âdetlerden kaynaklanan kurallar düzenler. Hukuk kuralları, insan ilişkilerini hukuk açısından düzenler ve toplumda huzur sağlar. Gelenek görenekler, din ve ahlak kuralları ise, gerek ailede gerekse toplumda huzur, mutluluk, sevgi ve saygıyı sağlamada etkili olmaktadır.

1.3.1. Görgü Kuralları

Toplumsal kurumları oluşturan kurallardan biri de görgü kurallarıdır. Belirli bir zaman süresinde alışlagelmiş ve kişilerde yapılması veya yapılmaması gerektiği yolunda yaygın bir fikrin olduğu davranış biçimleri görgü kuralları olarak tanımlanabilir. Örneğin, yüksek sesle konuşmamak bir görgü kuralıdır. Görgü kurallarına uymayan kişiler toplumda görgüsüz, kaba, nezaketsiz olarak adlandırılır. Fakat görgü kurallarına uymamak suç değildir.

Resim 1.3: Birey, görgü kurallarını erken çocukluk döneminde öğrenmelidir.

Görgü kuralları, toplumların inanç, eğitim, ekonomik güç, teknolojik seviye, örf ve âdetlerine göre farklılık gösterir. Teknolojik ilerlemeler bazı görgü kurallarının zamanla değişmesine neden olmaktadır.

Etkinlik:

Öğretmen aşağıdaki öyküyü öğrencilere okuyarak yarım bıraktığı yerden öğrencilerin tamamlamasını ister:

Selamlaşma

Tam da apartmandan içeriye girecekti ki; kapıda kendisine gülümseyen biri duruyordu. Kendi yaştıydı besbelli. “Merhaba ben Canberk” demişti. Kadir ne diyeceğini bilememişti. Biraz utanmış hiçbir şey söylemeden koşarcasına merdivenlere yönelmişti. Merdivenleri üçer beşer çıkarken bir taraftan da düşünüyordu. Aslında birkaç kez daha görmüştü Canberk’i. Yeni taşınmışlardı apartmana. Canberk, Kadir’i her gördüğünde ya gülümsüyor ya “merhaba” diyor ya da “selam” diyordu. O ise her seferinde susuyordu. Bir kere karşılık verebilse, gerisi gelecekti elbet. Böylece çok iyi arkadaş olabileceklerdi beklide.

Aslında yaşadığı çevrede o kadar sıkça rastlıyordu ki, bu duruma. Komşular birbirini gördüğünde ya da bir yerlere girilip çıktığında, insanlar yeni tanıştıklarında ve sonrasında karşılaştıklarında, eve misafir geldiğinde hep ama hep “Merhaba biz geldik.”, “Selam nasılsınız?” sözlerini duyuyordu. Bunun önemli olduğunun farkındaydı. İnsanlar bunu niye sıkça yapıyorlardı, ne işe yarayıyordu?

Öyküsünü tamamlayan öğrenciler içinde okumak isteyenler okurlar. Tanışma ve karşılaşmalarda neler söylenebilir? Nasıl davranılır? Soruları hakkında konuşulur.

1.3.1.1. Tanışma ve Karşılaşmalar

Tanışma, karşılaşma ve selamlaşmalarda, yaş, cinsiyet, statü gibi durumlar önemlidir. Aynı yaşta ve aynı konumda olan kişilerin karşılaştıklarında gösterdikleri selamlaşma samimi ve rahatken, farklı yaş ve konumdakilerin selamlaşmaları daha resmi ve soğuk olabilir.

Tanışma ve karşılaşmalarda uyulması gereken genel görgü kuralları şunlardır:

- Tanışma ve karşılaşmalar sırasında abartılmış konuşma ve davranışlardan uzak durmak gerekir.
- Devlet büyüklerine, idarecilere karşı bir saygı ifadesi olarak karşılaşılan herhangi bir yerde baş eğilerek selam verilir. Törenlerde de bayrağımız büyük bir gururla ayakta selamlanır.
- Gerek ilk tanışmada gerekse selamlaşmada bayan elini uzatmadıkça erkeğin elini uzatması hoş karşılanmaz.
- El sıkışmada, üst makamda bulunanların veya yaşlıların önce el uzatmaları genel görgü kurallarındandır.

- Karşılaşmalarda selamlanan kişinin yanında bulunanlar, selam vereni tanımasalar bile, selamlanan kişi ile birlikte selam almaları gerekir.
- Tanıdık iki kişinin, sokakta karşılaşmaları hâlinde birbirlerini selamlamaları, yolu işgal etmeden bir kenara çekilerek konuşmaları yerinde olur.
- Erkeğin bayanı, gencin yaşlıyı, kıdemsizin kıdemliyi, gelenin orada bulunanları, ayrılanın ayrıldığı yerde kalanları selamlaması gerekir.
- El sıkma dostluğun, samimiyetin ifadesidir. El sıkma sırasında, elin ne kuvvet denemesi yaparcasına fazla sıkılması ne de uzatılıp bırakılması doğrudur. Doğru olan karşıdaki kişinin elini kavrayacak şekilde elin tutulmasıdır. Uzatılan eli havada bırakmak, el sıkmada soğuk davranmak hiç hoş değildir.
- Karşılaşma ve tanışmalarda insanın yüzünden tebessümü eksik etmemesi gerekir.
- Karşılaşmalar sırasında birbirlerini tanımayan kişileri, gruptaki diğer kişiler tanıştırmalıdır.
- Asansörde, markette, okul ya da iş servislerinde, apartman girişlerinde vb. yerlerde karşılaşılan kişilere gülümseyerek selam verilmelidir. Giderek azalan komşuluk ilişkileri de böylece biraz daha sıcak hâle gelebilir.

Her ülkenin farklı selamlaşma şekilleri vardır. Türkler el sıkışıp yanaklardan öperken Ruslar, Afrika'da yaşayan yerliler farklı selamlaşırlar. Selamlaşma da kültürden etkilenir.

Resim 1.4: El sıkma dostluğun, samimiyetin ifadesidir

1.3.1.2. Hitap

Hitap etme, bir topluluk karşısında etkili konuşma, karşı tarafı etkileme anlamını taşır. İletişim aracı olarak kullanılan dilin, insanları etkileyecek, ikna edecek şekilde kullanılması birey için önemlidir. Bu nedenle, kullanılan sözcüklerin çok iyi seçilmesi ve kullanılmasında büyük yarar vardır.

Resim 1.5: İyi bir hitap için önceden hazırlanmalıdır.

Toplumsal ilişkilerde birey, hitap etmeleri gereken kişilerin buldukları yer ve makama göre farklı hitap şekilleri kullanır.

➤ **Hitap Etmede Uyulması Gereken Genel Görgü Kuralları**

- Hitap edilen grubun düzeyine uygun bir konuşma (dil, anlatım) hazırlanmalıdır.
- Argo ve sert sözcüklerden uzak kalınmalıdır.
- Yüksek sesle ve hızlı konuşma yapılmamalıdır.
- Yeni tanışılan kişilere karşı mesafeli olunmalıdır.
- Beden dili hitap sırasında doğru kullanılmalı, söylenenleri destekleyici nitelikte olmalıdır. Konuşmacı vermek istediği mesajın %7'sini söyledikleri ile %93'ünü sesi ve beden dili ile iletir.
- Araştırılmadan kesin bilgi edinilmemiş konular hakkında ısrarcı davranılmamalıdır.
- Kişinin kendinden çok söz etmesi, karşısındakilere hiç söz hakkı vermemesi doğru değildir.
- Samimi, sakin, güvenilir ve doğal davranışlar içinde olunmalıdır.
- Toplumca yanlış anlaşılacak konuşmalardan kaçınılmalıdır.
- Hitap edecek kişinin mutlaka ön hazırlık yapması gereklidir.
- Konuşmacının, konusunu dinleyenleri etkileyecek şekilde anlatması, gerektiğinde kısa sorular sorarak dinleyenlerin dikkatlerini toplaması ve konuşmaları bir sonuca bağlaması gerekir.
- Konuşmacının tutarsız, kuşkulu, çekingen, kararsız, davranışlarla dinleyicileri sıkmaktan kaçınması gerekir.
- Konuşmacı, dinleyicileri küçümser davranışlardan kaçınmalıdır.

1.3.1.3. Giyim

Toplum hayatının her alanında, her sosyal faaliyette, her meslek grubunda insanlar, giyim kuşamları ile kabul görürler. Çalışanların iş yeri şartlarını dikkate alarak giyinme zorunlulukları vardır. Siz hiç ince telli gözlükleri olan, keçi sakallı, papyon takmış bir kurban satıcısı gördünüz mü? İnsanın giyimi ve aksesuarları karşınızdaki kişinin kim olduğunu ve kurumunu anlatır. Örneğin, bir maden işçisinin, bir garsonun, bir öğretmenin giyimleri birbirinden farklıdır. İnsanlar, görgülü, nazik, zevkli, ağırbaşlı izlenimleri karşı tarafa

yansıtabak şekilde giyinmeye özen göstermelidirler. Yoksa bizim Türk filmlerinde olduğu gibi sonradan görme birinin yaz sıcağında kürk giymesi şeklinde olmamalıdır.

Satıcılara, konuşmacılara, politikacılara insanların aklında kalmaları için üzerlerine farklı bir aksesuar bulundurmaları tavsiye edilir. Örneğın, Süleyman Demirel'in şapkası onu diğer liderlerden ayıran bir semboldür. Tansu Çiller'in fuları, Bülent Ecevit'in mavi gömleği de ayırt edici sembollerdir.

Resim 1.6: Bireyler mevsimlere uygun giyinmelidirler.

- “**Kıyafet iyi bir tavsiye mektubudur.**” sözünden esinlenerek giyim konusunda dikkat edilmesi gereken noktaları da şu şekilde sıralayabiliriz:
- Her birey kendi cinsiyetine uygun giyinmelidir.
 - Giysi seçerken bireyin yaşı, fiziksel yapısı, mesleği gibi noktalar göz önüne alınmalıdır.
 - Giyilen elbise, gömlek, kravat, ayakkabı, şapka gibi eşyalar arasında uyum sağlanmalıdır.
 - Sökük, yırtık, kirli, ütüsüz elbise, boyasız ayakkabı giyilmemelidir.
 - Çalışılan iş yerinde, toplantılarda yer ve zamana uygun giyinilmeli, abartılı kıyafetlerden, takılardan, makyajdan kaçınılmalı, sadeliğe önem verilmelidir.
 - Misafir ağırlarken ya da misafir olduğunda uygun kıyafet seçilmeli, ev içinde de giyime özen gösterilmelidir.
 - Tatillerde de bulunulan yerin özelliğine uygun giyinilmelidir.
 - Mevsimlere uygun renk ve özellikte giyinilmelidir.

“NE İNSANLAR GÖRDÜM ÜSTLERİNDE ELBİSE YOKTU; NE ELBİSELER GÖRDÜM İÇİNDE İNSAN YOKTU”

MEVLANA

Giyim, insanın yaşadığı kültürden etkilenir. Dışarıdan bakıldığında yöresel giysilerini giymiş insanların hangi ülkelerden olduğu anlaşılabilir.

Etkinlik:

Farklı kültürden oluşan insanların kültürlerini yansıtan giysilerden oluşan albüm hazırlama.

1.3.1.4. Telefon Görüşmeleri

Resim 1.7: Telefonla konuşmada ses tonu önemlidir

Telefonla konuşmak belli bir kültürü ve beceriyi gerektirir. Toplumda dikkat edilmesi gerekli kurallardan birisi de telefon konuşmalarıdır. Önemli bir iletişim aracı olan telefon, giderek amacının dışında da kullanılmaya başlamıştır.

➤ Telefonla Konuşurken Uyulması Gerekli Kurallar

- Telefon edenin karşısındakine kendini tanıtmaması gerekir.
- Ahizenin içine doğru konuşulmalıdır.
- Sekreter aracılığı ile yapılan telefon görüşmelerinde astın telefonunun üst makamda bağlanması uygundur.
- Ölçülü ve nazik bir dil kullanılmalı, istekler uygun bir ses tonu ile anlatılmalıdır.
- Karşıdaki kişinin sözü kesilmemelidir.
- Aranan kişi arada bir şeyler söyleyerek dinlediğini belli etmelidir.
- Sabah saat 10:00' dan önce, akşam saat 22:00'den sonra telefon etmemeye özen gösterilmelidir.
- Telefon konuşmaları çok uzatılmamalıdır.

- Cep telefonları uygun olmayan yer ve zamanlarda (toplantılarda vb.) kapalı tutulmalıdır.
- Telefonda konuşulurken bir şey yenmemelidir.

1.3.2. Ahlak Kuralları

Ahlak; “Toplumsal yaşamda belirli kişi, grup ya da toplum için belirli zamanda ve belirli bir yerde geçerli olan değer yargılarının örf, âdet, norm ve kuralların oluşturduğu bir sistem bütünüdür.” Daha dar bir anlamda ahlak; “Kişi vicdanının, belirli hareketleri “doğru” ve “iyi” olarak isimlendirirken kullandığı kuralların bütünüdür.” Ahlak kurallarının kontrol aracı vicdandır. Ahlak kuralları, belirli bir kişi, grup ya da toplum için geçerli olan değer yargılarıdır.

➤ Ahlak Kurallarının Genel Özellikleri

- Neyin doğru, neyin yanlış olduğu, kişiden kişiye, gruptan gruba, toplumdan topluma değişiklik gösterebilir. Yani ahlak kuralları subjektif ve göreceli özelliğe sahiptir.
- Ahlak kuralları, belirli zamanda geçerli olan değer yargılarıdır. Günümüzde geçerli olan bir ahlak kuralı, önemini zamanla kaybedebilir.
- Ahlak kuralları bireyler arası ilişkilerde nasıl davranılması ya da nasıl davranılmaması gerektiğini gösteren kendiliğinden oluşmuş ve hazır değer yargıları sistemidir. Kendiliğinden, toplumun özelliklerine göre oluşan ahlak kuralları, daha sonra “hukuk kuralları” hâline dönüşebilir.
- Ahlak, bireyler arası ilişkilerde uyulması beklenen kuralları ve yapılması gereken görevleri belirtir.

Ahlak kuralları toplumun farklı kuruluşlarında farklı özellikler gösterir. Örneğin, bir siyasetçinin ya da medyada çalışan bir bireyin ya da iş piyasasındaki bireyin uyacağı ortak ahlak kuralları ile birlikte, yaptıkları işlere göre farklı kuralları da vardır.

İyi bir toplumsal düzende devletin ve vatandaşların hukukun üstünlüğüne inanmaları ve saygı göstermeleri gerekir. Yani devlet ahlakının temeli hukukun üstünlüğüne dayalı olmalıdır.

İş dünyasında mal ve hizmetlerin, üretim ve tüketim sürecindeki doğrular ve yanlışlar iş ahlakının konusunu oluşturur. Üretim sürecinde firmadan beklenen görev ve sorumluluklar ile firmanın uyması istenilen kurallar üretici ahlakını belirler. Tüketicilerden beklenen görev ve sorumluluk ile uymaları istenen kurallar ise tüketici ahlakı olarak adlandırılır.

Medya ahlakı ise, medya kuruluşlarının, haber, ilan, reklâm ve satış promosyonlarının dürüst, gerçeğe dayalı, topluma karşı bir sorumluluk duygusunu taşıyacak biçimde olmasını gerektirir.

Resim 1.8: Medya ahlakı topluma karşı bir sorumluluktur

Eğitim, öğretim ve bilimsel araştırmanın ahlaki ölçüleri ve kuralları olmalıdır. İyi bir toplumsal düzenin temelinde bilim, araştırma, eğitim ve öğretim vardır.

HAYAT BİSİKLETE BİNMEK GİBİDİR, PEDALI ÇEVİRMEYE DEVAM ETTİĞİNİZ SÜRECE DÜŞMEZSİNİZ.

CLAUDE PEPPER

1.3.3. Gelenek ve Görenekler

Toplumların yaşantılarını, ilgilerini, tutum ve davranış biçimlerini, alışkanlıklarını gelenek ve görenekler etkiler. Ülkemiz farklı kültürlerin harmanlanıp kaynaştığı bir ülkedir. Bu yüzden gelenek görenekler, örf ve âdetler her yörede farklılık gösterir.

Gelenekler, günlük hayatta insanların uydukları basit birtakım uygulamalardır (Örneğin; kendisine kızan bir büyüğüne karşı gencin saygılı ve sessiz kalması). Gelenek ve göreneklerin yaptırım gücü örf ve âdetlere göre daha azdır.

Resim 1.9: Gelenek ve görenekler insan ilişkilerini etkiler.

Sözcük anlamı olarak gelenek, eski çağlardan beri yerleşmiş olup kuşaktan kuşağa geçerek gelen ve toplumun üyeleri arasında ortak bir ruh, dolayısıyla sağlam bir bağ oluşturan her türlü alışkanlıklardır. Gelenekle ilgili yapılan tanımların ortak özellikleri, geleneğin geçmişten günümüze gelmesi, toplum üyelerini birbirine bağlaması ve genç kuşaklara birtakım manevi değer ve alışkanlıklar aktarmasıdır.

İnsanların geleneklere körü körüne bağlanması ya da bunlardan kaçması doğru değildir. Bazı gelenekler, toplumsal gelişme ve değişmelerin sonucunda kendiliğinden ortadan kalkar. Fakat bunun yanında toplumun devamına yardımcı olan, toplum benliğini destekleyen, onu diğer toplumlardan ayıran, yaşantısına renk katan gelenekler devam eder (örneğin, folklor ve konukseverlik)

ALİŞKANLIK, ANAHTARI KAYBOLMUŞ BİR KELEPÇEDİR.

Amos Parrish

Gelenek ve göreneklere uymamanın sonucunda hukuki bir ceza uygulanmaz. Ancak bu kurallara uymayan kişiler toplum tarafından kınanır, toplum içine alınmazlar. Birey, doğduğu andan itibaren bu kurallara uygun olarak büyütülür.

Görenek, geçmişi taklit etmek suretiyle, zamanla bireyler arasında yaygın bir duruma gelmiş olan yaptırımlı davranış kurallarıdır. Görenekler ilkel toplumlarda kanun yerine geçmektedir (örneğin, düğün, tören, kurban kesmek, avlanmak vb.). Bu görenekler ilkel toplumlar için toplum yaşamını düzene sokan önemli faktörlerdir.

Resim 1.10: Düğün törenleri göreneklere örnek verilebilir.

➤ **Örf ve Âdetler**

Belirli davranış biçimlerinin toplumda yerleşmesi ve bu davranışların tekrarlanması zorunluluğu inancının yaygınlaşmasıyla örf ve âdet kuralları oluşur. Bu kurallar, kaynağının ve yaptırımlarının ilahi olmaması bakımından din kurallarından ayrılır. Ahlak kuralları temelde bireysel değerler olmasına karşın örf ve âdetler, toplumsal değerlerdir.

Örf kavramı, bilmek ve tanımak anlamına gelmektedir. Âdet ise izlene izlene alışkanlık hâline gelen davranışları ifade eder. Âdet kelimesinin sözlük anlamı “Bir kimsenin yapmaya alışmış olduğu, sık sık tekrarladığı davranış biçimi” dir. Örf kelimesinin anlamı ise “Yasalarla belirlenmemiş halkın kendiliğinden uyduğu gelenek, töre, âdettir.”

Örflerden (törelere) sapma sonucu uygulanan yaptırım, âdetlerden sapmada uygulanan yaptırımından daha ağırdır. Özellikle ülkemizin bazı bölgelerinde evli bir kadının kocasından başka bir erkekle ilişki kurması çok ağır yaptırımlarla sonuçlanmaktadır.

➤ **Örf ve Âdetlerin Özellikleri**

- Örf ve âdetler toplumdan topluma, aynı toplum içindeki alt kültürlere ve zamana göre değişir. Örflerin önceden doğru kabul ettiği davranışlar sonradan yanlış kabul edilebilir (örneğin; başlık parası).
- Örf ve âdet kurallarının bağlayıcı, kendilerine uymaya zorlayıcı güçleri de farklıdır. Bunlardan bazılarını uymaya sevk için, toplumun bir baskısı yoktur, kendiliğinden uyulur. Bazılarına ise uymak zorunlu hâle gelmiştir. Zorlayıcı bir yaptırımın uygulanması gerektiği hâllerde, artık örf ve âdet

normu hukuk kuralı hâline gelmiştir. Örneğin zina yapmak hem örflere aykırı, hem din kurallarına aykırı, hem de hukuk kurallarına aykırıdır.

- İkel toplumlarda örf ve âdetler aynı zamanda “demokratik” ve “totaliter”dir. Çünkü toplum kuralları toplum tarafından oluşturulmakta, herkes örf ve âdet kurallarının gelişmesine yardım etmektedir. Totaliterdir, çünkü insanın faaliyette bulunduğu bütün alanlarda etkilidir. İnsanın düşünce, tavır ve hareketleri üzerinde egemendir. Buna karşılık örf ve âdetlerin etkisi çağdaş toplumlarda etkisini yitirmektedir. Hatta kanunlarla örf ve âdetlerin değiştirilmesine çalışılmaktadır.

Hukuk düzenine aykırı kuralların örf ve âdet olarak kabul görmemesi, korunması, bu kuralların hukuka kaynaklık etmesi bakımından da önem taşımaktadır. Örneğin Medeni Kanunun 1. maddesine göre hâkim, kanunda hüküm bulunmayan hâllerde örf ve âdete uygun karar vermekle yükümlüdür. Örf ve âdet kuralı da bulunmuyorsa konunun çözümü hâkimin takdirine bırakılmıştır. Ayrıca önemli bir başka noktada şudur: “Toplumda geçerli örf ve âdet kurallarına tamamen ters düşen ve toplum tarafından benimsenmeyen yazılı hukukun, örf ve âdet kuralları tarafından etkisiz hâle getirilmesi, kanunun ölü kanun niteliğini kazanmasına neden olabilir.” Bu yüzden kanunlar düzenlenirken toplumun örf ve âdetleri göz önüne alınmalıdır.

1.3.4. Hukuk Kuralları

Bireylerin topluma, birbirleriyle ve devletle ilişkilerini, haklarını, yükümlülüklerini, ödevlerini düzenleyen ve uyulması kamu gücüyle sağlanan kurallara hukuk kuralları denir. Bireylerin canlı ve cansız varlıklarla ilişkilerini düzenleyen hukuk kuralları da vardır. Ancak bu düzenlemeler de sonuçta kişilere yönelik olduğu için, bu yönü tanıma dâhil edilmeyebilir.

Bir başka tanıma göre; “Toplum üyelerinin haklarını ve hukuki ödevlerini gösteren, devletçe belirlenen, sosyal dayanışmayı korumayı ve uyuşmazlıkları çözmeyi amaçlayan, kişilerle devlet arasındaki ilişkileri düzenleyen, uyulması devlet tarafından sağlanan ve güvence altına alınan, hiyerarşik bir sistem oluşturan esaslara hukuk kuralları denir.”

Din, ahlak, örf ve âdet kurallarının yetersiz kalması, hukuk düzenini geliştirmiştir. Toplumu düzenleyen kurallardan en önemlisi ve en etkilisi hukuk kurallarıdır. Hukuk kurallarını diğer kurallardan ayıran temel özellik; hukuk kurallarına aykırı davranışların kamu gücü tarafından belirlenen yaptırımlarla karşılaşmasıdır. Yani, insanlar hukukun kendilerine yüklediği yükümlülükleri kendi istekleriyle yerine getirmediği takdirde devletin yetkili organları, bu yükümlülüklerin zorla yerine getirilmesini sağlar. Hukuk kurallarını ahlak kurallarından, örf ve âdet kurallarından farklı kılan bir diğer yön ise, toplum içinde zamanla oluşmaması, yetkili kamusal organlar tarafından yapılmalarıdır.

Din kurallarının ilahi kaynaklı olduğu bilinmektedir. Ayrıca, “Ahlak, iyiye; örf ve âdetler, alışlagelmiş olanın sağladığı davranış kolaylığına; din kuralları, mutlak iyi olan Allah’a; hukuk kuralları ise adaletle yönelmiş olma ile belirginleşirler.” Hukukun adaletle yönelmiş olması, diğer kurallardan ayrılmasını sağlayan önemli bir ölçüttür.

Toplumun düzeni, güvenliği, eşitliği ve özgürlüğü hukuk kuralları ile sağlanır. Ülkenin siyasal, sosyal ve ekonomik yapısı hukuk kurallarıyla düzenlenir. Toplumsal ilişkileri düzenlerken bireysel yararlarla kamu yararı arasındaki dengenin korunması, bireylere azami özgürlük tanınması, hukuk düzeninin gelişmişliğinin göstergesidir.

Hukuk düzenin temel fonksiyonları şunlardır:

- Hukuk düzeni barışı sağlar.
- Hukuk düzeni güven sağlar.
- Hukuk düzeni eşitlik sağlar.
- Hukuk düzeni özgürlük sağlar.

Hukuk düzen demektir. Düzenin bulunmadığı toplumlarda özgürlükten söz edilemez. Hukuk, sınırlı fakat sürekli bir özgürlük sağlar.

Hukuk sistemini oluşturan kuralların başında Anayasa yer almaktadır. Daha sonra uluslararası anlaşmalar, yasalar, kanun hükmünde kararnameler, tüzükler, yönetmelikler ve diğer idari düzenleyici işlemler ile yargı kararları gelmektedir.

1.3.5. Din Kuralları

Sözcük anlamına uygun olarak din şu şekilde tanımlanmaktadır; “Genel olarak büyük ve üstün, insanın karşı koyamayacağı tabiatüstü ilahi bir varlık tarafından bazı şekiller altında emredildiği kabul olunan kural ve inançlardan oluşmuş bütüne din denir.” Bir başka tanıma göre ise din; “İnsanların, duygusal ya da bilinçli olarak bağlı buldukları birtakım doğaüstü kudretlere ya da varlıklara inanması ve bunlara ibadet etmesidir.

Din sadece insanla Tanrı arasındaki ilişkiyi düzenlemez, insanın insanla ve toplumla olan ilişkileri konusunda da kurallar içerir. Hatta hukukun başlangıçta çoğu kez dini ayinlerle ve usullerle karmaşık şekilde ortaya çıktığını gösteren kanıtlar vardır. Günümüzde din kurallarının toplumsal yaşamdaki yeri, laiklik ilkesinin çizdiği sınırlar içerisinde.

Dinlerin hak ve adaleti savunmaları; insanların iyi ahlaklı olmalarını, insanlara iyi davranmalarını, insanlara saygı duymalarını sağlamaları, toplum yaşamına olumlu katkılarıdır. Örneğin çoğu dinler gibi bizim dinimiz de büyüklere saygılı olmak, onları kırmamak gerektiğini söyler. Din sosyal bütünlüğün korunmasında da önemli rol oynamaktadır.

Dinin ayrıca şu fonksiyonları vardır:

- Din toplumun devamına yardımcı olur.
- Dua etmek insanları ruhsal baskılardan korumak için bir kurtuluş yoludur.
- Dinsel törenler toplum dayanışmasını kuvvetlendirici araçlardır.
- Yeni dinler toplum üyelerine, zor çevre şartları içinde varlığı sürdürme mücadelesi için daima cesaret vermişlerdir.
- Dinler meydana çıkışlarında sosyal düzene karşı bir eleştiri unsurunu getirmiştir.

Din kuralları, iyi ahlaklı olma, haklara saygılı davranma, birbirleri hakkında sürekli olarak iyi ve güzel şeyler düşünme gibi yüksek ahlak ilkelerine yönelik düzenlemeler içerir. Diğer normlara göre din kurallarının en büyük farkı, insan ve toplum dışında bir varlık tarafından konulmuş olduklarından, inananların sorgusuz sualsiz mutlak uymalarının yanı sıra tartışılmaz ve değiştirilemez nitelikte olmalarıdır.

1.4. Kültür

Kültür; dil, inanç, değer, norm davranışlar ile bir nesilden bir nesile maddi ve manevi öğelerden oluşan bir bütün olarak açıklanabilir.

Resim 1.11: Farklı kültürlerin simgeleri

Sosyologlar bu kavramı daha da genişleterek kültürü, bir toplumun genel yaşam biçimi olarak ifade ederler. Dünyaya gelen her canlı zamanla kültürleşmektedir. Kültür bu nedenle, bir toplumda yaşayanların öğrendikleri ve paylaştıkları her şeyi kapsar. Her birey doğduğu, büyüdüğü yerin dilini, dinini, yemeyi, içmeyi, sosyal yaşantısını, çocuk yetiştirmesini, kurallarını, manevi değerlerini, müziğini, sevmeyi ve sevilmeyi bir kültür içerisinde yaşayarak öğrenir. İnsanlar bu öğrendiklerini o kadar çok benimser ve içselleştirir ki, kendi kültürünün dışında olan kültürleri kolay kabul edemezler. Örneğin, Hintli bir kadının farklı yönlerini hemen görürsünüz. Onun gibi giyinmeyi, makyaj yapmayı, saç biçiminizi değiştirmeyi kabul eder misiniz? Onun tavırları, selam veriş, konuştuğu dil bizimkinden çok farklıdır.

Bir toplumun kültürel öğeleri maddi ve manevi olmak üzere ikiye ayrılır. Maddi öğeler toplumun ya da grubun herhangi bir gelişim aşamasındaki teknolojik ilerlemesini; üretim, teknik becerilerini ifade eder (örneğin, fabrikalar, arabalar, kitaplar, uzay araçları gibi.) Manevi öğeler ise soyut olan ancak toplumun yaşamını düzenleyen değerler, inançlar, gelenek, görenekler ve ahlak kurallarından oluşur.

➤ **Kültürün Özellikleri**

- İnsanoğlu sahip olduğu dil sayesinde kültürü açıklayabilir ve gelecek nesillere aktarabilir.
- Kültür toplumsal bir üründür. İnsanlar arası etkileşim sonucu doğup gelişir. Kültür, genetik bir faktör değildir. Kültür yaşanılarak kazanılır. Toplumda her yeni katılan üye bunu öğrenerek geliştirir ve gelecek nesillere aktarır.
- Her toplumun kültürü kendine özgüdür. Bazı toplumlarda iyi ve doğru olarak benimsenen davranışlar, bir diğer kültürde farklı olabilir. Bu nedenle toplumlar arası farklılıklar vardır.
- İnsanoğlu kültür sayesinde içinde yaşadığı çevreye uyum sağlar. Her toplumun kültürü kendine özgüdür. Örneğin Amerikalılar istiridyeyi severek yerler ama salyangoz yemezler, Fransızlar salyangoz yer ama çekirge yemezler. Zulular çekirge yer ama balık yemezler. Ruslar dana eti yer ama yılan yemezler. Çinliler yılan yer ama insan yemezler. Buna karşılık Yeni Gine de yaşayan Yale Kabilesi üyeleri ise insan etini çok lezzetli bulurlar. Görüldüğü gibi basit bir yemek zevkinde bile kültürel farklılıklar ortaya çıkar.

Resim 1.12: Folklor kültürümüzün ayrılmaz parçasıdır.

Kültür insanların toplumsal mirasıdır. Kültürün yaratılışı ve aktarılışı insanın özel bir becerisi olan sembollere dayanır. Bu sembollerin en önemlisi o ülkede konuşulan dildir. İnsanların temel iletişim biçimlerinden olan, işaret ve mimiklerden oluşan vücut dili bile sembollerden oluşur.

Dünyanın her kültüründe insanlar bazen birbirlerine bir şey ifade etmek isterlerken sözlü dil yerine bu işareti veya vücut dilini kullanırlar. Ancak her kültürde bunlar farklılık taşır. Kendi kültürümüzde yaygın olarak kullandığımız bir işaret bir başka dilde çok farklı anlamlara gelebilir. Örneğin, ülkemizde düşünmek için yapılan elin yüze konması, Almanlarda karşıdaki kişiye “Sen aptalsın.” anlamına gelmektedir. Bu nedenle vücut dili insanların iletişimini kolaylaştırırken, bazen de insanların başına umulmadık dertler de açabilir. Yine bizim kültürümüzde “hayır” anlamında başımızı yukarı aşağı sallamamız batı kültüründe “evet” demeyi ifade etmektedir. Batı kültüründe başını sağa sola çevirmek “hayır” anlamını ifade eder.

Dil, insanları zamanın ve dünyanın sınırlılıklarından uzaklaştırarak bir kültür yaratmalarına neden olur. İnsanların birbirleri ile iletişimlerinin en temel yolu dildir. Dil insanlar için evrensel olmasına karşılık, her ülkenin kendine uygun bir dili vardır. Kültür ancak dil yardımıyla varlığını sürdürür.

Toplumun maddi ve manevi kültür öğeleri, yaşamın ekonomik politika ve dini yönleri ile sınırlı değildir. Bir toplumda yaşarken gördüğümüz, duyduğumuz şeyler genelde toplumun popüler kültürü ile ilgilidir. Popüler kültür, yaşadığımız günlük hayattır. Bu kültür sporu, müziği, televizyonu, sinemayı, kitapları, dergileri kapsar. Çünkü günlük yaşantıyı anlamlandıran gerçekte bunlardır.

Her toplumun popüler kültürü kendine özgüdür. Örneğin, Japonların popüler kültürünü “Manga” denilen komik el kitapçıkları oluştururken Rusya’da yaşayan halkın en sevdiği şey televizyon dizileridir.

Popüler kültür yolu ile geçmişi yeniden yorumluyor, şimdiki zamanı değerlendiriyor ve gelecek hakkında fikir veriyor. 1950’lerde yapılmış II. Dünya Savaşı’na ilişkin bir film insanları o yılların zor günlerine ve savaşın acımazlığına götürebilmektedir.

Resim 1.13: Aile yaşantısı çocuklar için önemlidir

Etkinlik:

Farklı kültürlerin aile yaşantılarını araştırarak örnekleri arkadaşlarınızla paylaşınız.

1.5. Sosyal Sınıflar

İnsanları anlamak için onların toplum içindeki yerlerini bilmek gerekir. Özellikle belirgin bir sosyal sınıf, eğitim ve gelir düzeyi, mesleki kariyer insanlar arası ilişkiyi etkiler. İnsanın içinde yaşadığı sosyal sınıf, hem bireyin davranışını hem düşüncelerini etkiler.

Birey, hangi sosyal sınıfa mensupsa, bu sınıfın düşünce, giyim ve davranış modellerini örnek alır. Bu nedenle sosyal sınıflar, toplumun tutum ve davranışlarının belirlenmesinde çok önemlidir. Sosyal sınıf, aynı toplumsal saygınlığa sahip, birbirleri ile sıkı ilişkileri olan ve davranışsal beklentileri benzer olan kişilerin oluşturduğu bir sosyal yapıdır.

Sosyal sınıf, sosyal hiyerarşi içinde kişilerin derecelendirilmesi işlemi olup hiyerarşik bir özelliğe sahiptir. Bu özellikten dolayı, aynı sınıftaki üyeler hemen hemen aynı statüye sahiptir.

Resim 1.14: Toplum içinde farklı sosyal sınıflar vardır.

- **“Statü özellikleri indeksi”ne göre genel olarak dikkate alınan değişkenler şunlardır:**
 - Meslek
 - Eğitim
 - Gelir seviyesi
 - Gelirin kaynağı
 - Yaşanılan evin tipi
 - Yaşanılan çevrenin yapısı (yaşanılan semt)
 - Sahip olunan mal, mülk (ev, yazlık, otomobil, elektronik eşya)

Görüldüğü gibi bu yönetime göre kişinin sadece iyi bir geliri olması, onun üst sınıfta yer almasına imkân vermemektedir. İyi bir gelir yanında iyi bir eğitim, yaşanılan evin yeri ve servet de önem kazanmaktadır.

- **Genel olarak sosyal sınıflar altı kategoriye ayrılmaktadır:**
 - **En üst sosyal sınıflar:** Sosyal elit tabaka, soylu aileler, serveti en az 2-3 nesilden gelenler, büyük sanayiciler, üst düzey yöneticiler ve ünlü serbest

meslek sahiplerinden (doktor, avukat) oluşan grubun genel özellikleri şunlardır:

- Az sayıdaki köklü ailelerde söz konusudur.
- Sosyal kulüplere üyedirler.
- Varlığa ve refaha alışıklardır, ancak gösteriş için harcama yapmazlar.
- Marka bağımlılıkları vardır. Kendi markalarını ya da kendilerini vurgulayacak markaları tercih ederler.
- Çeşitli sosyal etkinliklerin sponsorluğunu gerçekleştirirler.
- Genelde çocuklarına yabancı dil öğrenmeleri için yabancı bakıcı tutarlar. Yurt dışında öğrenimi tercih ederler.
- **En üstün altı sosyal sınıflar:** Yeni zengin olan bu grup, özel sektör yöneticileri, gazeteci, yazar, kamu üst düzey yöneticileri ve orta-büyük esnaftan oluşmaktadır. Bu grubun özellikleri şunlardır:
 - Yeni varlıkları, temsilcileri temsil ederler,
 - Başarılı yöneticiler örnek verilebilir.
 - Tasarrufları konuta yöneliktir.
 - Tatillerini genellikle tatil köylerinde geçirirler.
 - En üst sınıf tarafından kabul edilmezler.
- **Ortanın üstü sosyal sınıflar:** Profesyonel meslek sahipleri ve yöneticilerden oluşan bu grup ortanın altı ile beraber ülke genelinin büyük bölümünü oluşturur. Bu grubun özellikleri şunlardır:
 - Ne aile statüsüne ne de olağanüstü varlığa sahiptirler.
 - Kariyer yönlüdürler.
 - Çoğunlukla üniversite mezunlardır.
 - Çevrede ve sosyal etkinliklerde aktiftirler.
 - Genç, başarılı, profesyonel ve iş sahibi kişiler örnek verilebilir.
 - Genelde yerli ve ekonomik markaları tercih ederler.
- **Ortanın altı sosyal sınıflar:** Memurlar, işçiler ve küçük iş sahiplerinden (esnaf) oluşmaktadır. Bu grubun özellikleri şunlardır:
 - Saygı ve kabul görmeyi arzulurlar.
 - Kazançlarını genellikle tüketim yönlü kullanırlar.
 - Ev, araba, tatil sıralamasına önem verirler.
 - Promosyona duyarlıdırlar.
 - Semt pazarlarından alışveriş yaparlar.
- **Altın üstü sosyal sınıflar:** Kalifiye ya da yarı kalifiye işçilerden oluşmaktadır. Bu grubun özellikleri şunlardır:

- En büyük sosyal sınıftır.
- Güvenlik içinde olmaya, sigortaya ve sendikaya çok önem verirler.
- En büyük eğlenceleri televizyondur.
- Çocuklarının okumalarını arzu ederler.
- Tatillerini köylerinde ailelerine yardım ederek geçirirler.
- **Altın altı sosyal sınıflar:** Kalifiye olmayan işçiler, vücutları ile çalışanlar (hamallar, tarım işçileri) ve işsizlerden oluşmaktadır. Gelir ve eğitim seviyesi en düşük olan gruptur. Bu grubun özellikleri şunlardır:
 - Ucuz ve taksitle satış yapan mağazalara giderler.
 - Evde baba mutlak söz sahibidir.
 - Pek tatil yapmazlar.

Sosyal sınıflar toplum hayatının önemli bir gerçeğidir. Tüm insanlar yasalar karşısında eşit olarak kabul edilmekle beraber, ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel yönden farklı yaşam biçimleri içindedir. Yaşam şekilleri farklı olan kişilerin davranışları, ilgileri, istekleri birbirinden farklıdır. Ülkemizde plansız olarak yaşanan sanayileşme ve çarpık kentleşme sınıflar arasındaki farklılığı azaltmak bir yana katlanılmaz hâle getirmektedir.

Çeşitli sosyal faaliyetlerde sosyal sınıfın etkisi görülür. Belçika’da yetişkinler arasında spor uğraşının ülkenin sınıf yapısı ile doğrudan ilgisi vardır. Özellikle kayak, golf, tenis ile uğraşanlar üst tabakadandır. Buna karşılık jimnastik, judo, boks, futbol, hentbol alt sosyal sınıfın uğraşlarıdır. Jimnastik Almanya’da orta sınıf, Amerika’da üst-orta sınıfta yaygındır. İkinci Dünya Savaşı’ndan önce Japonya’daki bütün ulusal ve uluslararası şampiyon sporcuların kolej mezunu olduğu ortaya çıkmıştır.

Etkinlik: Münazara

Sınıf iki gruba ayrılır, aşağıdaki konular gruplara verilir ve münazaraya başlanır.

- Sosyal sınıf farklılıkları iletişimde etkilidir.
- Sosyal sınıf farklılıkları iletişimde etkili değildir.

Resim 1.15: Münazara ortamına bir örnek

UYGULAMA FAALİYETİ

İnsan ilişkilerini düzenleyen kurallarla ilgili bir anket hazırlayınız. Hazırladığınız bu anketi en az 50 kişiye uygulayarak sonucunu arkadaşlarınızla paylaşınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ İnsan ilişkilerini düzenleyen kurallar konusunda değişik kaynaklardan araştırma yapınız.	➤ Kaynak kitaplardan, internette yararlanarak araştırma yapınız.
➤ Bu konuda derste öğrendiğiniz bilgileri toparlayınız.	➤ Modül kitabınızdan faydalanarak derste öğrendiğiniz bilgileri hatırlayınız.
➤ İnsan ilişkilerini düzenleyen kurallarla ilgili gazete ve dergilerden de örnekler toplayınız.	➤ İnsan ilişkilerini düzenleyen kurallarla ilgili gazete ve dergilerden haberleri takip ediniz.
➤ Gruplar oluşturarak anket sorularını hazırlayınız.	➤ Soru hazırlarken birbirinizin fikirlerine saygı gösteriniz.
➤ Soruların açık ve anlaşılır olmasına önem veriniz.	➤ Soruları açık, anlaşılır bir şekilde hazırlayarak bilgisayarda yazınız.
➤ Anket sorularını çoğaltarak grup üyeleri eşit olacak şekilde çevrenizdeki insanlara uygulayınız.	➤ Çoğalttığınız anket sorularını farklı seviyedeki insanlara uygulayınız.
➤ Anket sonuçlarını öğretmeninizin yardımı ile değerlendiriniz.	➤ Anketlerin değerlendirilmesi ile ilgili kaynak kitaplardan da yararlanabilirsiniz.
➤ Çalışmalarınız sonunda bir rapor hazırlayınız.	➤ Çalışmalarınızın sonucunu sınıfta paylaştıktan sonra rapor hazırlayınız.
➤ Sınıf içinde arkadaşlarınızla çalışmanız hakkında konuşunuz.	➤ Farklı görüşleri olan arkadaşlarınızın fikirlerine saygı gösteriniz.

KONTROL LİSTESİ

Uygulama faaliyetinde yapmış olduğunuz çalışmayı kendiniz ya da arkadaşlarınızla değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. İnsan ilişkilerini düzenleyen kurallar konusunda değişik kaynaklardan araştırma yaptınız mı?		
2. Bu konuda derste öğrendiğiniz bilgileri topladınız mı?		
3. İnsan ilişkilerini düzenleyen kurallarla ilgili gazete ve dergilerden de örnekler topladınız mı?		
4. Gruplar oluşturarak anket sorularını hazırladınız mı?		
5. Soruların açık ve anlaşılır olmasına önem verdiniz mi?		
6. Anket sorularını çoğaltarak, grup üyeleri eşit olacak şekilde çevrenizdeki insanlara uyguladınız mı?		
7. Anket sonuçlarını öğretmeninizin yardımı ile değerlendirdiniz mi?		
8. Çalışmalarınız sonunda bir rapor hazırladınız mı?		
9. Sınıf içinde arkadaşlarınızla çalışmanız hakkında konuştunuz mu?		

DEĞERLENDİRME

Uygulama faaliyetinde yapmış olduğunuz çalışmayı kontrol listesine göre değerlendiriniz.

Yapmış olduğunuz değerlendirme sonucunda eksikiniz varsa, faaliyete dönerek ilgili konuyu tekrarlayınız.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Bu faaliyet kapsamında kazandığınız bilgileri aşağıdaki soruları yanıtlayarak belirleyiniz. Soruların yanındaki boşlukları doğru önermeler için (D), yanlış önermeler için (Y) yazarak doldurunuz.

1. () Bilinçli iletişim, anlamlı yaşama, anlamlı yaşam da sakin ruh hâlinin gelişmesine yol açar.
2. () Kanunlar düzenlenirken toplumun örf ve âdetleri göz önüne alınmalıdır.
3. () Kurallar insan davranışlarına denetim ve sınırlama getirmez.
4. () Toplumsal ilişkileri düzenlerken bireysel yararlarla kamu yararı arasındaki dengenin korunması, bireylere azami özgürlük tanınması, hukuk düzeninin gelişmişliğinin göstergesidir.
5. () El sıkışmada, üst makamda bulunanların veya yaşlıların sonra el uzatmaları genel görgü kurallarındandır.
6. () Gelenek ve göreneklerin yaptırım gücü örf ve âdetlere göre daha çoktur.
7. () Görenek, geçmişi taklit etmek suretiyle, zamanla bireyler arasında yaygın bir duruma gelmiş olan yaptırımlı davranış kurallarıdır.
8. () Din kuralları, iyi ahlaklı olma, haklara saygılı davranma, birbirleri hakkında sürekli olarak iyi ve güzel şeyler düşünme gibi yüksek ahlak ilkelerine yönelik düzenlemeler içerir.
9. () Kültür ancak dil yardımıyla varlığını sürdürür.
10. () Ülkemizde plansız olarak yaşanan sanayileşme ve çarpık kentleşme sınıflar arasındaki farklılığı azaltmıştır.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Öğrenme faaliyetinde kazandırılacak bilgi ve beceriler doğrultusunda uygun ortam sağlandığında çalışma arkadaşlarınız ile olumlu insan ilişkileri kurabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Çocukla iletişimin kurumdaki yeri ve önemi, kurumda çalışan personelin iletişim konusunda eğitimi ve çocukla iletişime yönelik etkinlikleri tespit etme konularıyla ilgili araştırma yapınız. Bu araştırmayı arkadaşlarınızla paylaşınız.

2. İŞ HAYATINDA İNSAN İLİŞKİLERİ

2.1. İş Hayatında İnsan İlişkileri

Birinci Dünya Savaşı' na kadar insan ögesi üzerinde pek durulmamış, işveren ve işçiler arasındaki ilişkilerde sürekli bir güvensizlik ortamı söz konusu olmuştur. Savaş sırasında ve sonrasında işçi ve işveren temsilcilerinin ortak konularda çalışmaları güvensizliği ortadan kaldırmış ve iş birliği kurma gereği ortaya çıkmıştır. Bireyin sorunlarının üretime engel olduğu ve bu nedenle de sorunların çözülmesi gerektiği belirlenmiştir. Araştırmaların ve gelişmelerin sonucunda yeni yönetim anlayışı insan ilişkileri üzerinde durmuştur.

İş hayatında yöneticiler ile çalışanlar arasında kurulacak iyi bir iletişim, iş yerinin başarısını artırır. İnsanların bakış açılarını anlamadaki beceri ya da becerisizlik, başarılı yöneticilerle başarısız yöneticiler arasındaki ince çizgiyi belirler. Başkalarını anlamak deyince de iletişim yetenekleri ön plana çıkar.

Ünlü psikoloji bilimcisi Carl Jung, insanları psikolojik tipler olarak dörde ayırmıştır:

- Düşünenler
- Hissedenler
- Yaratıcılar
- Yapanlar

Resim 2.1: İy bir iletişim, iş yerinin başarısını artırır

Bu dört psikolojik tip, her toplumda ve her kuruluştaki bütünü oluşturur ve bu tiplerin hepsine ihtiyaç vardır. Bu farklı tipteki insanların dengeli bir şekilde ve zamanında motive edilerek potansiyellerinin en üst düzeyde ortaya çıkartılması ise başarılı yönetim ve iyi bir iletişimle mümkündür.

Çalışanları ile iyi bir iletişimde olmak, başarılı bir yöneticinin en önemli özelliğidir. Dinlemek ve anlamak, anladığını değerlendirerek karar vermek ve kendi mesajlarını iletmek şeklinde çift yönlü bir iletişim başarının anahtarıdır.

Hızla gelişen dünyada klasik yönetim şekilleri artık mantık dışıdır. Yeni süreçleri yöneten kritik bilgi ve akıl, sadece üst yönetimde değildir. Bir işi en iyi bilen, onu yapan, o süreçte çalışandır. Sürecin nasıl iyileştirileceğini de en iyi o bilir.

Her şeyi en iyi bildiğini sanan, alçak gönüllükten uzak ve çalışanları ile sadece yukarıdan aşağıya iletişim kuran yöneticiler, bugünün dünyasında başarısızlığa mahkûmdur.

İş hayatında, organizasyonlar yalın, yönetim kademeleri azaltılmış olmalıdır. Böylelikle iletişim hızlanır ve iletişimin kalitesi artar. İş hayatında unutulmaması gereken önemli bir konu da tüm çalışanların çalıştıkları kurumda söz sahibi olması gerekliliğidir. Kurumun on yıl sonraki hedeflerini bilmeye hakkı vardır. Çalışanları önce bu konuda devamlı iletişimle bilgilendirmek ve onları hedefe yönlendirmek çok önemlidir.

Resim 2.2: İş hayatında iletişim önemlidir

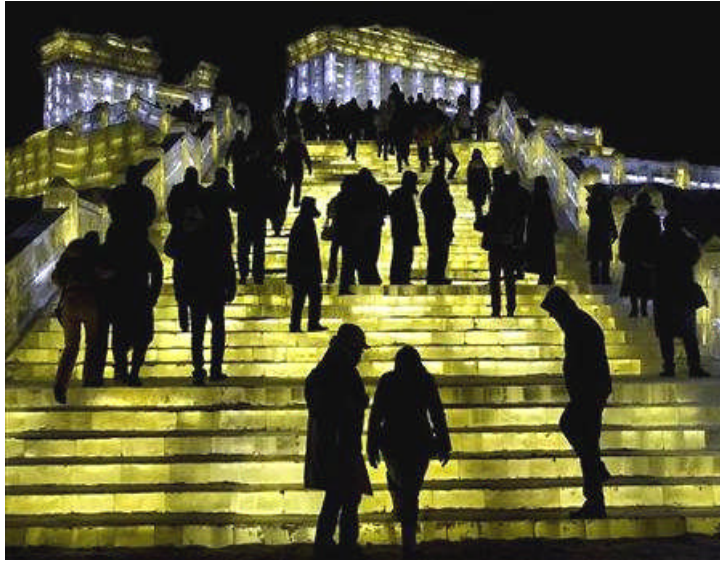
“TÜM TOPLUMUN BAŞARISI O TOPLUMUN ÜYELERİNİN BAŞARISINA BAĞLIDIR, ÜYELERİN BAŞARISI DA TOPLUMUN BAŞARISINA”.

CAPRA

2.1.1. Sosyal Yapı İçinde İnsan

Sosyologlar toplumu tanımlarken onu bir organizmaya benzetmişlerdir. Her organizmanın bir yapısı olduğu gibi, toplumun da bir yapısı vardır. İnsandaki el, ayak, iç organlar gibi yapılar, birbirleri ile ilişkili bir bütünün parçalarıdır. İşte toplum da birbirinden farklı birçok insanın bir araya gelmesiyle oluşmuştur.

Bu yapı, her bir parçanın diğerinden bağımsız olarak yer aldığı rastlantısal olarak bir araya gelmiş insanlardan oluşmuş bir şey değildir. Aksine toplumsal yapı, toplumdaki organize olmuş toplumsal ilişkilerin bütünüdür. Bu ilişkiler toplumdaki farklı olmakla beraber bir bütündür. Toplumsal yapı, toplumun bir çerçevesidir ve bizler doğmadan önce, insanların birbirleriyle kurmuş oldukları ilişkiler tarafından tayin edilir.

Resim 2.3: Sosyal yapı içinde her bireyin bir rolü vardır.

Kısacası insanlar, belirli davranışları toplumsal yapıdaki yerlerine bağlı olarak öğrenmekte ve bunlara göre hareket etmektedirler. Çocuk doğduktan sonra ailesinin yapısı, zengin ya da fakir oluşu, onun toplumdaki yerini belirler. Bireyler statüleri gereği belirli şeyleri benimser ve ona göre hareket etmeyi öğrenirler. Bireyler üzerinde sosyal yapı çok etkilidir. Sosyal yapıyı, kültür, toplumsal sınıf, statü, rol, grup ve kurumlar oluşturur. Sosyal yapı, bunların birbirleri ile kurmuş oldukları ilişkiler sonucu ortaya çıkmaktadır.

Einstein' dan bir gün hayatta başarılı olmayı, matematiksel bir ifade ile anlatmasını istediler .

Bu büyük fizik bilgini cevap olarak dedi ki:

Eğer (a) hayatta başarılı olmayı gösterirse, formül şöyledir:

$$a = x + y + z$$

Bu formülde (x) çalışmayı, (y) de eğlenmeyi gösterir.

Peki, (z) neyi gösterir, diye sordular.

Einstein cevap verdi : (z) de çenenizi tutmayı

2.1.2. İş Hayatında İnsan İlişkileri Kuralları

Kurallar hayatı düzenlemek için önemlidir. İş hayatında da belirli kurallar vardır. Bu kurallar verimliliği artırmak, başarılı olmak, sağlıklı insan ilişkilerini geliştirebilmek için gereklidir.

Yöneticiler, bu kuralların uygulanmasından sorumludur. Her şeyden önce çalışanla işveren arasında sağlıklı insan ilişkilerinin kurulması zorunludur. İlişkilerin yapısını ve düzeyini iletişim üzerindeki etkisinden ötürü örgütün yapısı belirler.

İş hayatında uyulması gereken kurallar şöyle sıralanabilir:

- Saygılı olmak
- Görgü kurallarını bilmek ve uygulamak
- Hoşgörü sahibi olmak
- İnsancıl olmak
- Empati yapabilmek
- Sırdaş olmak
- Sorumluluk sahibi olmak
- Gelişmeye açık olmak
- Etkili iletişim kurabilmek
- Ön yargısız olmak
- İş disiplinine sahip olmak
- İş etiğine sahip olmak
- Ekip çalışmasına önem vermek
- Yeri geldiğinde fedakâr olmak
- Yaptığı işi sevmek
- Temizlik kurallarını bilmek ve uygulamak

2.1.2.1. Ast-Üst İlişkileri

Bilgi ve haberin iki yönlü akışını sağlamak amacıyla izlenen yola iletişim çemberi denilebilir. İş hayatında bu çemberi yönetici ve çalışanlar oluşturur. Eğer bu çember bir yerden kırılırsa, çalışanların ilgisini ve katılımını sağlamak güçleşir. Çalışanların fikirlerinden yararlanılamaz, yöneticinin personelin sorun ve görüşlerini anlaması zorlaşır. Karar vermeye ve değerlendirmeye yetecek nitelik ve nicelik yönünden güvenilir bilgi sağlanamaz.

Kurumlarda asttan üste doğru olan iletişim hem yönetim amacıyla bilgi sağlamak hem de işçinin, memurun doyum sağlması bakımından önemlidir. Çalışanlar yönetimle olan iletişimin gerekliliğine inansalar da bunu gerçekleştirecek girişimden çekinmektedirler. Bu durum iş hayatında iletişimi engelleyen önemli bir faktördür. İletişim, şansa bırakılmamalı, engelleri ortadan kaldıracak önlemler alınmalıdır.

Bunu sağlamanın yolu:

- İletişim için yönetici olumlu bir girişimde bulunmalıdır.
- Birlikte çalıştığı kişilerin ilgi, gereksinim ve beklentilerini öğrenmelidir.
- Yemek ve çay saatlerinde onlarla birlikte olarak belirli ölçüde resmi olmayan ilişkiler kurmayı denemelidir.
- Korkulan bir yönetici olmaktan çok sevilen, sayılan bir lider olmalıdır.
- Çalışanlarla mümkün olduğunca yüz yüze iletişime girmelidir.
- Çalışanlar arasında eşit davranmalıdır.
- Başarıları ödüllendirmelidir.
- Yanlışlıklar, eksiklikler için rehber olmalıdır.

Böyle davranan bir yönetici ast-üst ilişkilerini dengeler, başarılı iletişimin yaratıcısı olabilir.

Resim 2.4: Başarılar, yönetici tarafından ödüllendirilmelidir.

2.1.2.2. Ekip Çalışmaları

Günümüzde iş birliğinin önemi hızla artmaktadır. Gerek özel yaşamda, gerek okul hayatında, gerekse iş hayatında yapıcı, başarılı ve verimli ilişkiler kurmanın ve etkin iletişimin önemi anlaşılmıştır.

İyi bir ekip, insanların kendi kendilerine bir araya gelmesiyle oluşmaz. Bir ekibin etkinliği, üyelerinin tavırlarına ve becerilerine olduğu kadar, ekibin kullandığı yöntemlere ve ekip kültürüne gösterilen ilgiye bağlıdır.

Ekipler birbirlerinden çok farklı olabilirler.

➤ İyi ve Etkin Ekiplerin En Belirgin Özellikleri

- Açık, belirli ve heyecan veren amaçlar
- Ortak bir karar verme yöntemi (tanımlanmış düşünce sistemi)
- Güven ve iş birliğini geliştirici ortam
- Anlamaya ve destek olmaya yönelik iletişim
- Zor zamanlarda birbirine destek olma
- Uzlaşmaya dayalı çatışma çözme yöntemlerini kullanma
- Ekip üyelerinin rol ve sorumluluklarında açıklık ve belirginlik
- Diğer ekiplere kendi ekibinde geliştirdiği yöntemlerle yaklaşım ve sağlam ilişkiler kurma
- Suçlamadan ve savunmaya geçmeden ekip performansını değerlendirme

Resim 2.5: Ekip çalışmalarında herkes rol ve sorumluluklarını bilir.

➤ **Ekip Gelişimini Destekleyen Davranışlar**

- Ekip üyelerini desteklemek ve cesaretlendirmek
- Ekip üyelerini gerektiğinde gerçeklerle yüzleştirmek
- Değişimlere karşı esnek olmak
- Öğrenmek ve öğrendiklerini paylaşmak için zaman ayırmak
- Yüksek kalitede sonuçlar elde etmek için kararlı olmak
- Sorunları gelişim için birer fırsat olarak görmek
- Bireysel farklılıklara saygı duymak
- Olumlu geri bildirimlerde bulunmak için her fırsatı değerlendirmek
- Tartışmaları birbirini daha iyi anlama yolunda atılmış bir adım olarak kabul etmek
- Kazanmak, uyum anlayışını temel alan ilişkiler geliştirmek

➤ **Etkin Ekip Oluşumunu Engelleyen Davranışlar**

- İşleri kendi başına yapmak
- Önemli bilgileri başkalarından gizlemek
- İhtiyaç olduğunda başkalarından yardım almamak için direnmek
- İşleri kendi bildiği yollardan yapmak için çaba harcamak
- Resmi bir lider olması konusunda ısrar etmek
- Başkalarının yaptıklarında sürekli hata bulmak
- Amaçlarının belirlenmesine zaman ayırmamak
- Başkaları ile plan yapmamak
- Düzenli olarak bilgi paylaşmamak
- Önemli değişiklikler ile ilgili ekip kararı almamak
- İlişkiyi bir yana bırakıp bütün ilgi ve enerjiyi göreve ve sorunlara yöneltmek
- Deneyimleri paylaşmamak ve ekip üyelerinin deneyimlerinden öğrenmek için zaman ayırmamak

Etkinlik: Drama

- Öğretmen iki grup oluşturur.
- İki gruba da ekip olarak çalışmaları gereken bir konu bulmalarını söyler.
- Gruplar belirledikleri konu ile ilgili canlandırma yaparlar.
- Kural olarak 1. gruptakiler ekip çalışmasını güzel yaparlar. 2. gruptakiler ise ekip çalışması yapamazlar.
- Sonuçları hakkında konuşulur.

Resim 2.6: Eğitimde drama ile ekip oluşturmmanın önemi pekiştirilebilir.

2.1.2.3. İş Disiplini

Disiplin, çoğu kimse tarafından “cezalandırma” olarak tanımlanır. Disiplin olayına bireysel ve örgütsel boyutta bakılabilir. Bireysel anlamda disiplin bireyin kendini belirli ihtiyaç ve isteklere uyarlamak amacıyla öz denetimini geliştirme çabasıdır. İş hayatında disiplin, çalışanın gönüllü olarak daha yüksek performans ve iş birliği için çaba harcamasını sağlayacak şekilde bilgi, tutum ve davranışlarının düzeltilmesini mümkün kılan eğitimidir.

Disiplin, ister olumlu ve harekete geçirici isterse olumsuz veya sınırlayıcı olsun her iki durumda da amaçların elde edilmesi için zorunlu kabul edilen politikaları, kuralları düzenlemeleri ve süreçleri, bir birey veya grubun izlemesini ya da bunlara ayak uydurmasını özendiren uygulamalardır.

Disiplin probleme, iş görene ve duruma göre farklılık gösteren bir olgudur. Disiplin, çalışanların örgütsel kural, düzenleme, politika ve normlardan sapmalarını engelleyen ve düzelteren eylemleri kapsar. Disiplin kavramı cezayı çağrıştırmakla birlikte, kesinlikle ceza uygulaması ile sınırlı değildir.

Disiplinin temel amacı, iş görenin işletmenin performans standartlarına uygun olarak davranmasını sağlamaktır. İkinci amacı ise, iş gören- yönetici arasında karşılıklı saygı ve güven ortamını oluşturmak ve sürdürmektir. Disiplin yanlış uygulandığında, düşük moral, kızgınlık ve yönetici- çalışan kutuplaşması gibi problemlere yol açar. Disiplin uygulamaları yalnızca davranışı düzeltmekle kalmamalı, yönetici ile çalışan ilişkilerinde ortaya çıkabilecek problemleri en aza indirmelidir.

Disiplin eylemi yürütmede iki esastan hareket edilir. Birincisi bir bütün olarak örgütün yararlarına zarar gelmemesi, ikincisi ise bireylerin haklarının korunması, başka bir deyişle iş güvencesinin sağlanmasıdır. Yönetim öncelikle duyarlı liderlik ve yapıcı bir disiplin ortamı

yaratarak çalışandan hangi tür bir davranış beklediğine ve bunu nasıl başarmayı umduğuna karar vermelidir.

Disiplinin fonksiyonu, grubun çıkarlarını tehlikeye atabilen bireysel davranışlara sınırlamalar getirmek ve düzeni sürdürmektir. İşletmenin başarılı olması iş disiplini ile olur.

➤ **İş yerinde olumsuz disiplin uygulamanın, disiplini “ceza” tehdidi olarak değerlendirmenin hatalı yönleri şunlardır:**

- Davranışı değil, kişiyi yargılama
- Yanlış zaman
- Yanlış ilişki
- Yanlış tavır
- Yanlış sorumluluk
- Geç müdahale
- Yanlış amaç
- Yanlış mantık

Olumsuz disiplin, çok sayıda kural ve düzenlemelerle çalışanın hareketlerini kısıtlar. Çalışanda kural korkusu oluşur. Ceza ve tehdit yoluyla çalışanı korkutmak ve doğru davranışa yöneltmek olumsuz disiplinin temel özelliğidir. Unutulmaması gereken önemli nokta ise, olumsuz disiplin istenmeyen davranışı ortadan kaldırmaz.

Günümüzde disiplin anlayışı oldukça değişiklik göstermiştir. Özellikle gelişmiş ülkelerde insanların eğitim seviyelerinin yükselmesi, beklentilerinin farklılaşmış olması, iletişimin artması klasik disiplin anlayışının geçerliliğini büyük ölçüde yitirmesine yol açmıştır.

Toplumdaki sosyal gelişmelere paralel olarak, otoriter, cezalandırıcı olandan yapıcı, teşvik edici, eğitici olana doğru bir gelişim gözlenmektedir. Yönetici, çalışanlarda şahsi sorumluluk duygusu ve öz disiplin geliştirmeye çalışır. Olumlu motivasyon ve demokratik önderlik prensipleri uygular. Çalışanlar arasındaki bireysel farklılıkların bilincindedir. Çalışanlar istenilen davranışı anladıkları, inandıkları ve istedikleri için yaparlar.

Olumlu disiplinin temel özelliklerini olumsuz disipinden ayıran özellikler şunlardır:

- Çalışanı zorlamaz, öz disiplin ve sorumluluk duygusu oluşturmayı hedefler.
- Geçmişle değil, gelecekle ilgilenir.
- Tehdit etmez, teşvik eder.
- Ayrılmak değil, saygı ve güveni ön plana çıkarır.
- Sorunların çözümünde yönetici ve çalışanı sorumlu tutar.
- Başarıyı ödüllendirir.

Etkin disiplin sisteminin oluşması için öncelikle; disiplin tarafsız ve iyi niyetli uygulanmalı, danışmanlık metotlarını içermeli, yönetimin amacı, öz disiplini sağlamak olmalı ve çalışanlar doğru seçilmelidir.

Disiplin kurallarında bulunması gereken özellikleri bazıları şunlardır:

- Kurallar güncel olmalıdır.
- Mantıklı olmalıdır.
- Kurallar açık ve anlaşılır olmalıdır.
- Kuralların hazırlanmasında olumlu ifadeler kullanılmalıdır.
- Kurallar için yapılmasına katkıda bulunmalıdır.
- Kurallar esnek olmalıdır.
- Kurallar hazırlanırken çalışana söz hakkı verilmelidir.
- Kurallar çevreye uyumlu olarak hazırlanmalıdır.

Etkinlik: Ders sonunda öğrendiğiniz konularla ilgili bir sonuç cümlesi oluştunuz. Bunu arkadaşlarınızla paylaşarak kendinizde eksik gördüğünüz yerleri tamamlayınız.

2.2. Kişilerin Etkileşimi

Durakta üç kişi
Adam kadın ve çocuk
Adamın elleri ceplerinde
Kadın çocuğun elini tutmuş
Adam hüzünlü
Hüzünlü şarkılar gibi hüzünlü
Kadın güzel
Güzel anılar gibi güzel
Çocuk
Güzel anılar gibi hüzünlü
Güzel şarkılar gibi güzel

CEMAL SÜREYA

Kişilerin etkileşiminde sevgi çok önemlidir. Sevgiyi en iyi anlatan yazarlardan biri de **Leo Buscaglia**'dır. Leo Buscaglia bir yazısında sevgiyi şöyle anlatmıştır:

“İnsanlar, bir şeyi ne denli az anarlarsa, o denli çok saygı gösteriyorlar, onun karşılığında boyun eğiyorlar. Hitler'i Einstein'dan; Napolyon'u da Jan Jack Rousseau'dan daha iyi tanıyorlar.

Onlara göre bir diktatör S. Freud'dan daha önemlidir (Dinle Küçük Adam-W. Reich'tan).

Önemli olan nedir?

Yaratıcı ve seven bireyler mi, yoksa üretileni, iyiyi, güzeli yok edenler mi?

“Bir dost kötülük ederse bana, bana ettiklerini bağışlıyorum, ya kendine ettiğini? Kendine ettiğini nasıl bağışlarım!” (Nietzsche)

Resim 2.7: Kişilerin etkileşiminde sevgi çok önemlidir

Ne yazık ki hemen hiç dikkatimizi çekmiyor ama bizler birbirimize giderek daha az “dokunuyor” ve sürekli aramıza mesafe koyuyoruz.

Böylece fiziksel temas yokluğu insanlar arasına duygusal uzaklığı sokuyor. Çağdaş kent yaşamı sanki insanlara duygusal bir zırh giydirmiş, yumuşak ellerine de bir demir eldiven taktırmış.

Böylece kendimizi tuzağa düşmüş ve en yakınlarımıza karşı yabancılaşmış gibi duyumsuyoruz.

Biz insanlar sevmenin yaşanması güzelliğini kabullenip bunu çevreye duyurmaktan neden bu denli korkuyoruz ?”

Hıncal Uluç’un köşe yazısından

2.2.1. Etkileşimin Duygusal Boyutu

2.2.1.1. İyi Niyet

Hayatta hiçbir şey nedensiz değildir, zorluklar bile... İnsanın mücadele ruhunu zorluklarla mücadele etmek kadar, hiçbir şey geliştiremez. Yaşam boyunca belli dönemlerde belli zorluklar yaşarız. Mesela koltuğa tırmanmaya çalışan bebeğinizi iyi niyetinizle alıp koltuğun üstüne oturttuğunuzda ona iyilik yapmış olur musunuz? Yapılması gereken doğru davranış bebeğin koltuğa tırmanması için ona destek olmak, ayağının altına bir şey koymaktır. Bebeği alıp da koltuğa koyanlar, çocukları evlenip anne ya da baba olduğu zamanda onların ebeveyn olma sorumluluklarını paylaşmak zorunda kalabiliyorlar. Sonuç: Kendinin farkında olmadan bir başkasıyla yaşamı paylaşmaya çalışanlar. Kendileri doğmadan doğuran anneler, büyüyemeden çocuk sahibi olan babalar.

“İnsan her şeyi göremez; sevdiğin şeyler seni kör ve sağır eder.” der Mevlana. Sevdiklerimize iyi niyetle, farkında olmadan birçok açıdan faydadan çok zarar sağlıyoruz.

İyi niyet her zaman da iyi sonuçlar doğurmaz. Doğru zamanda doğru davranışı sergilemek gerekir. İnsan bu doğruyu bilse de o doğruyu bulmakta zorlanabilir. İnsan bazen karşısındakine fayda sağlamak için çabalar gibi gözükse de aslında kendi canı yanmasın diye uğraşır ve bunu sanki bir refleks gibi yapar. Kendine bile karşısındakinin iyiliği için uğraştığını telkin eder.

Resim 2.8: Kişilerin etkileşiminde iyi niyet çok önemlidir

2.2.1.2. Ön Yargı

İçinde yaşadığımız toplumdaki birçok sorunun ana nedeni, bireylerin yeterli bilgiye sahip olmadan olayları yorumlamasıdır. Çevremizi hep yargılarız. Örneğin, sınıfa yeni gelen bir öğrenciyi, öğretmeni ya da apartmana yeni taşınan bir kişiyi daha tanımadan hakkında pek çok ön yargıya sahip olabiliriz. Ön yargılar birçok istenmeyen sonuçları doğurur.

Dünyaya baktığımızda geri kalmış toplumların ve ülkelerin hep sorun oluşturduklarını görürüz. Gelişmiş ülkelerin araştırma grupları dünya yüzeyinde huzur içinde yaşamalarını ve müreffeh olmalarını geri kalmış ülkelerde oluşan ön yargılı hareketlere borçludur.

İletişim ve teknolojideki gelişmeler toplumların bilgi seviyesini hızla yükseltmektedir. Bununla birlikte hızlı iletişim bilinçli olarak toplumlarda kargaşa ve bozgunculuk oluşturmak için de kullanılabilir. Boşuna dememişler "Çamur at izi kalsın" diye. İyi insanların başarılı olması kolay değildir. Yine ünlü fizikçi Einstein'ın söylediği rivayet edilen bir söz var. "İnsanlardaki ön yargıyı parçalamak benim atomu parçalamamdan çok daha zor."

2.2.1.3. Sevgi

Sevgi insan hayatı için çok önemlidir. Gebeliğin başından itibaren annenin bebeğini kabul etmesi, sevmesi onun tüm hayatını etkiler. Sevildiğini bilen çocuğun kendine güveni vardır, insan ilişkileri sağlıklı ve mutludur. Sevgi de dokunmanın da önemi büyüktür. Doktorların denetiminde olan bir yetimhanede çok sayıda bebeğin büyümeden öldüğü yönetimin dikkatini çekmiştir. Gıdaları ve temizlik koşulları kırsal kesimlerde yaşayan çocuklardan daha iyi olduğu halde, yetimhanedeki bebekler, yetersiz gıda alan ve pis koşullarda yetişen çocuklardan daha fazla hastalığa yakalanıyor ve ölüyorlardı.

Resim 2.9: Anne ve baba sevgisi her şeyden önemlidir.

Durumu araştıran psikolog, yetimhanede bir bebek bakıcısına 15 bebek düştüğünü görüyor. Çocuk bakıcıları çocukları beslemeye ve onların altını değiştirmeye o kadar çok zaman harcıyorlar ki, onları kucaklarına alacak vakit bulamıyorlardı.

Araştırmacı psikolog, çocukları dört gruba ayırır. Birinci grupta her bir bakıcıya üç, ikinci grupta altı, üçüncü grupta dokuz ve dördüncü grupta on iki çocuk düşüyor. Bakıcılar besleme ve alt değiştirme işleri bittikten sonra geri kalan zamanlarını çocukları kucaklayarak, onlara dokunup, öpüp, koklayarak geçirirler. Bu uygulama birkaç yıl devam eder. Bu sürenin sonunda araştırmacı şu sonuca ulaşır. En çok sevilen ve dokunulan birinci grupta hastalık ve ölüme en az rastlanırken, en az dokunulan ve sevilen gruptaki çocuklarda hastalık ve ölüme en çok rastlanmaktadır.

Sevilmeyen, kucaklanmayan, dokunulmayan çocukların bağışıklık sisteminin gelişmediği değişik araştırmalarla da ortaya çıkmıştır. Kucaklanan ve öpülen çocuk kendisine bir şey söylenirse de sevildiğini ve değer verildiğini bilmekte, böylece hem ruhen hem de bedenen daha sağlıklı gelişmektedir.

Bireyler arası ilişkilerin bir bitki gibi beslenmesi gerekir. Sevgi, saygı, hoşgörü, iyi niyet, değer verme ve fedakârlıkla bu beslenme amacına ulaşır. Herkes gibi çocuklar da kendilerine değer verilmesini ister. Çocuğun gelişmesinde en önemli faktörlerden biri de, küçüken ne derece umursandığı ve sevgi gördüğüdür.

Çocuklarla göz göze gelebilecek şekilde, onun boyuna inmelidir. Çocukla yürürken yürüyüş hızını çocukla aynı ayarda olmalıdır. Yeni biriyle tanışırken çocuklarda mutlaka tanıştırılmalıdır, karşılaşmalarda ya da veda zamanlarında çocuklar görmezlikten gelinmemelidir.

Sevgi anne-baba çocuk ilişkisinde ne kadar önemliyse, eşler arasında da o denli önemlidir. Eşe verilen bir çiçek, güzel bir söz evlilikte sağlıklı ilişkiler içinde önemlidir.

Resim 2.10: Küçük bir gülüş, dokunuş, bakış sevgiyi göstermek için önemlidir.

Öğretmenin sınıfa güler yüzle girmesi “Sizleri çok özledim, nasılsınız?” diyerek derse başlaması öğrencileri motive eder.

İş yerinde sevgi “adam yerine konmak” olarak isimlendirilebilir. Yönetici çalıştığı bireyleri, selamlamalı, güler yüzlü davranmalı, gerektiğinde fikirlerini almalıdır.

Sevgi hayatın her evresinde önemlidir. Sevgisiz yaşanılmaz. Herkes sevildiğinden emin olmak ister. Bundan emin olan birey kendine güvenir, sağlıklı ilişkiler geliştirir.

“ÇOCUKLARIN ANA BABALARINI DAHA YAKINDAN TANIMAK İSTEMEMİN TEK NEDENİ, ANA BABALARI TANIDIKÇA ÇOCUKLARA KIZAMAMAM, ONLARI AFFETMEMDİR.”

LOİS JOHANNOT

Etkinlik:

Ailenizde bulunan kişilere, arkadaşlarınıza, öğretmenlerinize kısacası çevrenizde bulunan kişilere karşı sevgi sözcüklerini kullanınız. Bu sözcüklerin ilişkilerinizi nasıl etkilediğinizi yazarak arkadaşlarınızla paylaşınız.

2.2.1.4. Saygı

Etkinlik:

Öğrencilerden, Lübnanlı yazar Halil Cibran'ın şu sözleri okunarak verilmek istenen mesajı kapsayan bir hikâye oluşturmaları istenir.

“Çocuklarınız sizin çocuklarınız değildir.

Onlar kendini özleyen yaşamın oğulları ve kızlarıdır.

Onlar sizin aracılığınızla gelirler ama sizden gelmezler.

Sizinledirler ama size ait değildirler.

Onlara sevginizi verebilirsiniz ama düşüncelerinizi asla veremezsiniz. Onların kendi düşünceleri vardır.

Onların bedenlerini eve koyun ama ruhlarını hapsetmeyin; çünkü onların canları, sizin rüyanızda dahi ziyaret edemeyeceğiniz yarının evinde oturmaktadır.

Onlar gibi olmaya çalışabilirsiniz, ama onları kendiniz gibi yapmaya uğraşmayın.”

Oluşturulan hikâyeler okunur, içlerinden uygun olanlar seçilerek ve konu ile ilgili konuşulur.

Farklı kültürlerde çocuklara bakış açısı da farklı olmaktadır. Bizim ülkemizde 4 yaşında çocuğu olan anne- baba, onun odasına girerken izin almazken Amerika'da yaşayan bir aile izin almadan içeriye girmez.

Hatta lise çağındaki çocuğunun odasının kapısını örttürmeyen, kapı kapalı ise hışımla giren aileler de vardır.

Bu iki farklı kültürde yetişen kişiler, mekânları ile ilgili farklı sınırlara ve sorumluluk bilincine sahip olarak yetişeceklerdir.

Resim 2.11: Çocuklar oyun oynarken birbirlerine saygı gösterirler.

Her insan saygı görmek, değer verilmek ister. Bunun için öncelikle kendisine ve çevresindekilere değer vermeyi öğrenmeli, başkalarına karşı saygılı olmalıdır. Yoksa aradığı saygıyı bulamaz. Hasan Yılmaz “Öğretmenim Lütfen Bu Kitabı Okur musun?” adlı kitabında kısaca şöyle bir hikâye anlatır:

“Yeni mezun olmuş bir öğretmen atandığı okuluna gelir. Burada öğrencilerin, bir öğretmenin yanından geçerken ceketlerini düğmelediklerini, kenara çekildiklerini görür. Bunun nedenini öğretmen arkadaşına sorar yeni öğretmen. O da gururla, “Bunlardan birkaçını döv, bak o zaman sesleri çıkıyor mu” der. Genç öğretmen de söyleneni yapar ve birkaç öğrenciyi döver. Böylece öğrenciler ona saygı göstermeye başlarlar.

Bir gün genç öğretmen okul dışında gezerken okuldaki öğrencilerini görür ve onlara bakar. Oysa öğrencileri onu görmezlikten gelip yüzüne bile bakmazlar. Bu duruma çok üzülen öğretmen yaptığı hatayı anlar. Saygı görmek için önce kendisinin saygı göstermesi gerektiğini öğrenir.”

Hayat bir “yankı” gibidir. Siz ne söylerseniz onu duyarsınız. Atalarımız ne güzel söylemiş “Ne ekersen onu biçersin.”

2.2.1.5. Hoşgörü

Anne-baba ve çocuk üçgeninin sağlam temeller üzerine kurulması için erkek ve kadın arasındaki iletişimin temelini sağlam olması gerekir. Çocukla ve diğer insanlarla kurulacak ilişkinin sağlıklı olması sevgi, saygı, şefkat, hoşgörü ve paylaşım duygularının yaşanmasına bağlıdır.

Çocuklar belirlenmiş belirli kurallara dâhilinde, isteklerini gerçekleştirmeleri için özgür bırakılmalıdırlar. Büyüme sürecinde yaptıkları bazı hatalar hoşgörü ile karşılanabilmelidir.

Aşırıya varmadan uygulanan hoşgörü çocukta kendine güven duygusunu, yaratıcılığı geliştirir ve çocuk toplumsal bir birey olur.

Çocukluktan başlayarak bireyin yaptığı her davranışta hata bulmak, yaptığı küçük hatalardan dolayı sürekli eleştirmek bireyi mutsuz yapar. Yeterince mutlu olmayan birey, çevresiyle sağlıklı iletişim kuramaz. Kendine güvenmeyen birey, başkalarına da güvenmez. Takdir edilmemiş, onaylanmamış ve cezalandırılmış birey herhangi bir ortamda pasif ve ürkek davranır, diğer insanlarla paylaşım oluşturamaz.

Resim 2.12:Çocuk sevgi ister, hoşgörü ister.

Hoşgörülü olmak, kişinin ve birlikte yaşadığı insanların hayatını kolaylaştırır. Hoşgörülü kişiler, insanlar arası iletişimde başarılı ve kendileri ile barışık olurlar. Ancak hoşgörünün aşırı olması ve sınırları aşması kişinin yaşamdaki dengesini bozar. Birey için yemek yemek bedensel bir ihtiyaçtır ve bu ihtiyacı dengeli karşılamak zorundadır. Aşırı yemek vücuda nasıl zararlı ise, hoşgörünün fazlası da ruh sağlığına zararlıdır.

Hoşgörüsünü yerinde ve zamanında kullanan annelerin çocukları öz güveni gelişmiş, kendisiyle barışık olurlar. Ancak aşırı hoşgörülü annelerin çocukları hırçın, öfkeli, şımarık ve yönergelere duyarsız olurlar. Çocuk zamanla bu davranışlarını zaman içerisinde çevresindeki her insana karşı genellemeye başlar. Aşırı hoşgörülü anneler çocuklarına sınır koymadıkları için, bu çocuklar disiplinsiz, nerede nasıl davranacaklarını bilmeyen çocuklar olarak hayata atılırlar.

Bu çocukların ergenlik dönemleri de zor geçer. Ergenlikte belirli kurallar koymaya çalışan anne-baba bunda başarısız olur. Çünkü disiplin erken çocukluk döneminde öğrenilmesi gereken bir davranış biçimidir.

Aşırı hoşgörölü annelerin çocukları ömür boyu mutluluğu ararlar. Yetişkinlik döneminde de zorluk çekerler. Yaşamlarında karşılarna çıkan insanları kendilerine yetmiyormuş gibi hissederler. “Her şeyi ben bilirim, en doğru benim, benim yaptıklarımı aşırı hoşgörölü ile karşılayacaksın.” biçimindeki beklentilerden dolayı hem eşlerini hem de kendilerini mutsuz ederler. Sürekli arayış içine girerler.

KİŞİNİN, KENDİNE VE YAŞAMA BAKIŞ TARZININ TEMELLERİ ÇOCUKLUKTA ATILIR.

NATHANİEL BRANDEN

2.2.1.6. Fedakârlık

Fedakârlık, insan ilişkilerinde önemlidir. İnsanların zaman zaman bazı konularda fedakârlık yaparak karşısındaki kişiye verdiği değeri göstermesi bireyi mutlu eder. “Arkadaşım beni seviyor, annem bana değer veriyor, benim için bunu yapar.” diye düşünmesi güven duygusunu geliştirir. Sözlükte fedakâr, kendini, çıkarını, zamanını ya da başka bir şeyini feda etmekten çekinmeyen, özverili kişidir.

Resim2.13: Hayatın her döneminde anne hep fedakârdır.

Her şeyin fazlası zararlı olduğu gibi, fedakârlığın fazlası da bireye zarar verebilir. Aşırı fedakârlık edenler, kendi isteklerini bir kenara bırakarak başkalarının onlardan istediğı gibi davranmaya çalışırlar. Aşırı fedakâr anneler, hiçbir zaman kendi istedikleri gibi yaşamazlar, sürekli çocukları, eşleri mutlu olsun diye kendi hayatından fedakârlık yaparlar. Onlar istemiyor diye çalışmayan, onları yalnız bırakmamak için arkadaşları ile dışarı çıkmayan anneler vardır.

Aşırı fedakâr kişiler, çevrelerinde “uyumlu” izlenimini bıraksalar da görünüşteki bu uyumluluk, günü geldiğinde birtakım patlamalara, çatışmalara yol açabilir. Bekli de “Yumuşak atın çiftesi sert olur.” sözü ile aşırı fedakâr kişilerin, günün birinde yoğun bir öfke yaşadıklarıdır. Birey günün birinde pişman olabileceğı düzeyde aşırı fedakâr olmamalıdır.

2.2.2. Etkileşimde Konuşma ve Dinlemenin Önemi

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Önce hafiften bir rüzgâr esiyor;
Yavaş yavaş sallanıyor
Yapraklar, ağaçlarda;
Uzarlarda, çok uzarlarda,
Sucuların hiç durmayan çingirakları;
İstanbul'u dinliyorum gözlerim kapalı.

ORHAN VELİ KANIK

Etkinlik: Dinlemenin önemi

- Öğretmen sınıftaki öğrencileri A ve B olarak iki gruba ayırır. Bir A'dan, bir B'den olmak üzere herkes eşleşir.
- İlk önce A'lar herhangi bir konu hakkında doksan saniye konuşurlar. B'ler dinleyecekler. Ama her otuz saniyede de farklı biçimde dinleyecekler. Otuz saniyenin dolduğunu öğretmen ellerini çırpıp göstermektedir.
- İlk otuz saniyede B'ler yüz ifadeleri, beden duruşları ile A'ları dinleyecekler. Dinleyen güler yüzlü olacak, karşısındakinin gözlerinin içine bakacak, ara sıra onu takdir eden sözler söyleyecek. İkinci otuz saniyede dinleyen konuşana aşağılayarak bakacak, onun söylediklerini onaylamadığını belirten ifadeler kullanacak ve ara sıra konuşma tarzını veya söylediği şeyleri eleştirecek.
- Son defa öğretmen elini çırpıp son otuz saniyeyi haber verdiğinde A konuşurken B dinlemeyecek, "Sen yoksun, umurumda değilsin." bilincinde olacak. A konuşurken B onun yüzüne bile bakmayacak.
- Daha sonra roller değiştirilerek aynı çalışma tekrar edilir. Uygulama sonunda "Neler hissettiniz, nelerin farkına vardınız?" diye öğrencilere sorulur.

Yukarıdaki etkinlikte de görüldüğü gibi farklı dinleme şekilleri konuşanı etkiler. Bireyi, dikkatle gözlerinin içine bakarak dinlemek, konuşanın kendini değerli hissetmesini, anlattıkları konuyu önemli görmesini, daha da yaratıcı biçimde, zevkle konuyu geliştirmesini sağlar. Konuşanı aşağılayarak bakarak dinlemek, anlatacaklarını unutmamasına, konuşmaktan zevk almamasına ve gerginleşmesine neden olur. En kötü dinleme şekli de "Sen yoksun, umurumda değilsin." şeklindeki dinleme şeklidir. Bu şekilde dinlenen birey, kendini bir hiç gibi hisseder "Duvara konuşsam daha iyi olur." gibi bir duyguya kapılır.

Dinleme, en önemli iletişim davranışıdır ve çok önemli bir davranıştır. Çünkü insanlar, ancak bir başkası tarafından dinlenince kendini bulur, kim olduklarını anlarlar. Dinlenmeyen çocuk gelişemez.

Çocuğu önce dinlemek, dinledikten sonra konuşmak gerekir. Çocuğun gelişmesi için ailede dinleme ne denli önemliyse, öğrencinin gelişmesi için de sınıfta dinlenmesi o denli önemlidir.

Ailede dinlenmeyen çocuk, kendisini dinleyen arkadaşlarına uyar; arkadaşlarının yanlış alışkanlıkları varsa, onlara uyararak kötü alışkanlıklar edinebilir. Boş bir sandalyeye karşı konuşmak insanı nasıl yorarsa, onu dinlemeyen birine karşı konuşması da o kadar yorucu ve sıkıcı olur. Konuşmanın kalitesi ve hoşluğu, karşıdakinin dinleme kalitesinin bir sonucudur.

Dostluklar, ancak dinlemenin sonucunda oluşur. Çoğu kişi dostlukların konuşma sonucu oluştuğunu sanır, oysa dinlemenin sonucunda oluşur.

Dinlemesiyle insanları anlayan, değer veren kişi, öyle bir güven ve anlayış ortamı yaratır ki, bu ortam içinde herkes onu özler, onunla beraber olmak ister. İnsanlar birbirini dinlemezse, evlilikte, iş yaşamında, günlük hayatında, gelişme potansiyelini ve kalitesini kaybeder.

Konuşmaya değer olmayanlarla konuşursan kelimeleri kaybedersin. Konuşmaya değer olanlarla konuşmazsan dostlarını kaybedersin.

KONFÜÇYÜS

Konuşmak kızgın patates gibidir; kimin elindeyse onun elini yakar. Atın karşıya, sizin eliniz yanmasın. Ne kadar çok konuşuyorsanız o kadar az dinlersiniz.

Birey karşısındakinin fikirlerine katılmadığında, onu ikna etmeye çalışır. Mevlana bu konuda çok güzel bir söz söylemiştir, “Aptalın karşısında kitap gibi sessiz ol.” Batı’da da bununla ilgili bir deyim vardır. “Budalayla tartışma, dışarıdan bakanlar farkı anlamayabilirler.”

Etkileşimde konuşmak da dinlemek de çok önemlidir. Fakat sırf konuşmuş olmak için konuşmak, konuşurken kimseye sıra vermemek, kendi konuşması bitince karşıdakini dinlememek iletişimi engeller.

Konuşmak zor gibi gözüktür. Fakat asıl zor olan dinlemektir. Ne kadar dinlerseniz, o kadar çok şey öğrenirsiniz. Sevginin en güzel belirtisi dinlemektir.

Sessizliği dinleyin, kuş seslerini, annenizin sesini dinleyin, çocukların haykırıışlarını dinleyin.

Etkinlik: Kompozisyon yazma

“Konuşmaya değer olmayanlarla konuşursan kelimeleri kaybedersin. Konuşmaya değer olanlarla konuşmazsan dostlarını kaybedersin.”

KONFÜÇYÜS

Bu söz öğrencilere verilerek bununla ilgili öğrendiklerini pekiştirecek bir kompozisyon yazmaları istenir.

“Aşk köprü kurmaktır, insanlar köprü kuracaklarına duvar ördükleri için yalnız kalırlar.” NEWTON

2.2.3. Etkileşimde Kitle İletişim Araçlarının Rolü

Eskiden çocuğun sosyalleşmesinde en etkin kurumlar aile, okul ve arkadaşlardı. Oysa şimdi özellikle modern toplumlarda kitle iletişim araçları sosyalleşme sürecini etkileyen önemli faktörlerdir. Televizyon bunlar arsında en etkinlerindedir.

Günümüzde insanlar, televizyonda gördükleri ile yaşam biçimi ve toplumun politikası hakkında bilgi sahibi olmakta, başkalarına olan tutumlarını bunlara göre ayarlamaktadır. Televizyonda gösterilen reklâmların da birey üzerindeki etkisi yadsınmaz.

Medyanın insanlar üzerinde olumlu olduğu kadar olumsuz etkilerinin de olduğu unutulmamalıdır. Özellikle şiddete yönelik filmler, diziler çocukların sosyalleşmesinde çok zararlı etkiler yapar. İnsanlar 18 yaşına gelinceye kadar, yaklaşık 18.000 insanın boğulduğunu, bıçaklandığını, kurşunlandığını, zehirlendiğini vb. televizyon programlarında izlemektedirler. Bu durum insan psikolojisini olumsuz şekilde etkilemekte, yanlış modellere sebep olmaktadır.

1980 yılında bu konuda Kanada'da yapılan araştırmanın sonucu şöyledir. Bu araştırma Kanada'da birbirine çok yakın iki kasabada yapılmıştır. Bu kasabalar ırksal ve toplumsal sınıf açısından büyük benzerliklere sahiptir ve birinde televizyon varken diğerinde yoktur.

Resim 2.14: İletişim araçları yaşamı kolaylaştırır.

Araştırmacılar bu iki kasabanın çocuklarını karşılaştırmışlardır. Televizyon olmayan kasabadaki çocukların hem sözel hem de fiziksel açıdan daha az saldırgan olduğunu tespit etmişlerdir. İki sene sonra bu kasabaya televizyon gelmiş ve araştırmacılar bu kasabadaki çocukları tekrar test etmişlerdir. Sonuçta kasabalarına sonradan televizyon gelen çocuklarla daha önceden televizyonu olan çocukların aynı seviyede saldırgan oldukları ortaya çıkmıştır (williams 1986).

Televizyon, insanları nefret, kin ve hırsla doldurmaktadır. Haberler, reality showlar, filmler, diziler ve hatta çizgi filmler insanları fiziksel şiddete itmektir. Şiddet çocukların oyunlarına, sözlerine yansımaktadır. Yapılan araştırmalar çocuğun saldırgan davranışları taklit ettiğini ortaya çıkarmıştır.

J.L. Singer ile D.S. Singer, 1980 yılında İngiltere’de yaptıkları bir araştırmada yatılı okulda kalan 13–16 yaş grubu çocuklar ikiye ayrılmışlardır. Bir gruba 15 gün süreyle yalnızca komik ve sosyal programlar izlettirilmiş. İkinci gruba ise şiddet içeren filmler, programlar gösterilmiş. Yapılan testler sonucunda birinci grupta hoşgörü, tartışma, iletişim ve gülme düzeyi; ikinci grupta ise sözel ve fiziksel saldırganlık düzeyinin yüksek olduğu saptanmıştır.

Görölüyor ki, kitle iletişim araçlarından biri olan televizyon bireylerin sosyalleşmesini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu yüzden televizyon izlerken seçici olmalı, televizyona ayrılan süre, kendini geliştirmek için ayrılmalı, bunun içinde kitap okunmalıdır. Program yapımıcılarda bireylerin sosyalleşmesini destekleyici programlar yapılmalıdır.

Resim 2.15: Kitle iletişim araçlarının çocuklara olumsuz etkilerine karşı dikkatli olunmalıdır.

UYGULAMA FAALİYETİ

Öğrenme faaliyeti 2 kapsamında görmüş olduğunuz bütün konular ile ilgili sorular ve cevapları içeren eşleştirme kartları hazırlayınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Uygun çalışma ortamı hazırlayınız.	➤ Ortamın sessiz ve konsantrasyonunuzu bozmayacak şekilde olmasına özen gösteriniz.
➤ Çalışmanız için gerekli materyalleri hazırlayınız.	➤ Konularla ilgili kaynakları ve makas, karton, kalem cetvel gibi eşleştirme kartlarını hazırlamak için gerekli malzemeleri masanıza yerleştiriniz.
➤ Problem çözme teknikleri konusunu inceleyiniz.	➤ Konuyu ve alt başlıklarını dikkatlice okuyunuz. Değişik kaynaklara da ulaşınız.
➤ İş hayatında insan ilişkileri konusunu inceleyiniz.	➤ Değişik kaynaklara da ulaşarak konuyu dikkatlice okuyunuz.
➤ Soru kartlarının her birine yazmak için konu ile ilgili sorular hazırlayınız.	➤ Soruların açık ve anlaşılır olmasına dikkat ediniz. ➤ Soruların açık uçlu olmasına dikkat ediniz. ➤ Soruların konuyu kapsayacak şekilde uygun sayıda olmasına dikkat ediniz.
➤ Cevap kartlarına yazmak için sorulara uygun cevapları hazırlayınız.	➤ Cevapların anlaşılır ve net olmasına dikkat ediniz.
➤ Eşleştirme kartlarınızı hazırlayınız.	➤ Dilediğiniz iki renk fon kartonlarını birini sorular diğerini cevaplar için kullanılmak üzere 8×10cm olacak şekilde eşit boyutlarda kesiniz. ➤ Hazırladığınız soruları belirlediğiniz bir renge cevapları da diğerine yazınız.
➤ Hazırladığınız eşleştirme kartlarını kullanarak arkadaşınızla uygulama yapınız.	➤ Masaya soru kartlarını ve cevap kartlarını yazılar iç kısma gelecek şekilde ters olarak yerleştiriniz. Sıra ile kart çekerek soru ve cevapları doğru şekilde eşleştiriniz.

KONTROL LİSTESİ

Uygulama faaliyetinde yapmış olduğunuz çalışmayı kendiniz ya da arkadaşlarınızla değişerek değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Uygun çalışma ortamı hazırladınız mı?		
2. Çalışmanız için gerekli materyalleri hazırladınız mı?		
3. Problem çözme teknikleri konusunu incelediniz mi?		
4. İş hayatında insan ilişkileri konusunu incelediniz mi?		
5. Soru kartlarının her birine yazmak için konu ile ilgili sorular hazırladınız mı?		
6. Cevap kartlarına yazmak için sorulara uygun cevapları hazırladınız mı?		
7. Eşleştirme kartlarınızı hazırladınız mı?		
8. Hazırladığınız eşleştirme kartlarını kullanarak arkadaşınızla uygulama yaptınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Uygulama faaliyetinde yapmış olduğunuz çalışmayı kontrol listesine göre değerlendiriniz.

Yapmış olduğunuz değerlendirme sonucunda eksikleriniz varsa, faaliyete dönerek ilgili konuyu tekrarlayınız.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Bu faaliyet kapsamında kazandığınız bilgileri aşağıdaki soruları yanıtlayarak belirleyiniz. Soruların yanındaki boşlukları doğru önermeler için (D), yanlış önermeler için (Y) yazarak doldurunuz.

1. () Disiplin, çalışanların örgütsel kural, düzenleme, politika ve normlardan sapmalarını engelleyen ve düzelteren eylemleri kapsar.
2. () Bir ekibin etkinliği, üyelerinin tavırlarına ve becerilerine olduğu kadar, ekibin kullandığı yöntemlere ve ekip kültürüne gösterilen ilgiye bağlıdır.
3. () Kucaklanan ve öpülen çocuk kendisine bir şey söylenmese de sevildiğini ve değer verildiğini bilmekte, böylece hem ruhen hem de bedenen daha sağlıklı gelişmektedir.
4. () Aşırıya varmadan uygulanan hoşgörü, çocukta kendine güven duygusunu, yaratıcılığı geliştirir ve toplumsal bir birey olur.
5. () Aşırı hoşgörülü annelerin çocukları hırçın, öfkeli, şımarık ve yönergelere duyarsız olurlar.
6. () Aşırı fedakâr kişiler, çevrelerinde “uyumlu” izlenimini bıraksalar da, görünüşteki bu uyumluluk, günü geldiğinde birtakım patlamalara, çatışmalara yol açabilir.
7. () İnsanlar, ancak bir başkası tarafından konuşunca kendini bulur, kim olduklarını anlarlar. Konuşmayan çocuk gelişemez.
8. () Dostlukların dinleme sonucu oluştuğunu sanır, oysa konuşmanın sonucunda oluşur.
9. () Özellikle modern toplumlarda kitle iletişim araçları sosyalleşme sürecini etkileyen önemli faktörlerdir. Televizyon bunlar arasında en etkinlerindedir.
10. () Toplumdaki sosyal gelişmelere paralel olarak otoriter, cezalandırıcı bir disiplin anlayışı gözlenmektedir.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız ve doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz. Yanlış cevapladığınız sorularla ilgili öğrenme faaliyetlerini tekrarlayınız.

Tüm cevaplarınız doğru ise modül değerlendirmeye geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Modül ile kazandığınız bilgi ve becerileri aşağıdaki soruları cevaplandırarak belirleyiniz. Soruların yanındaki boşlukları doğru önermeler için (D), yanlış önermeler için (Y) yazarak doldurunuz.

1. () Mutlu insan hem fiziksel ihtiyaçları hem de psikososyal ihtiyaçları zamanında ve yeterli karşılanmış insandır, diğer insanlarla uyumludur.
2. () Olumsuz disiplin istenmeyen davranışı ortadan kaldırmaz.
3. () Şiddete yönelik filmler, diziler çocukların sosyalleşmesinde çok zararlı etkiler yapar.
4. () Ailede dinlenmeyen çocuk, kendisini dinleyen arkadaşlarına uyar; bu çocuğun gelişimi için yaşanılacak bir süreçtir.
5. () Aşırı fedakârlık edenler, kendi isteklerini bir kenara bırakarak başkalarının onlardan istediği gibi davranmaya çalışırlar.
6. () Aşırı hoşgörülü annelerin çocukları ömür boyu mutlu olurlar. Yetişkinlik dönemini de rahat geçirirler.
7. () Tartışmaları birbirini daha iyi anlama yolunda atılmış bir adım olarak kabul etmek, ekip gelişimini destekleyen davranışlardan biri değildir.
8. () Az sayıdaki köklü ailelerde söz konusudur, Sosyal küllüplere üyedirler. Bu özellikler üst sosyal sınıfta olan bireylere aittir.
9. () Yeni dinler toplum üyelerine, güç çevre şartları içinde varlığı sürdürme mücadelesi için korku oluşturmuştur.
10. () Din, ahlak, örf ve âdet kurallarının yetersiz kalması, hukuk düzenini geliştirmiştir. Toplumu düzenleyen kurallardan en önemlisi ve en etkilisi örf ve âdetlerdir.
11. () Belirli davranış biçimlerinin toplumda yerleşmesi ve bu davranışların tekrarlanması zorunluluğu inancının yaygınlaşmasıyla örf ve âdet kuralları oluşur.
12. () Ahlak kuralları, belirli bir kişi, grup ya da toplum için geçerli olan değer yargılarıdır.
13. () Çalıştığı iş yerinde, toplantılarda, yer ve zamana uygun giyinilmeli, abartılı kıyafetlerden, takılardan, makyajdan kaçınılmalı, sadeliğe önem verilmelidir.
14. () Dinlemek ve anlamak, anladığını değerlendirerek karar vermek ve kendi mesajlarını iletmek şeklinde çift yönlü bir iletişim başarının anahtarıdır.
15. () Toplumun maddi ve manevi kültür öğeleri yaşamın ekonomik politika ve dini yönleri ile sınırlıdır.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız ve doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz. Yaptığınız değerlendirme sonucunda, eksikleriniz varsa öğrenme faaliyetlerini tekrarlayınız.

Bütün soruları doğru cevapladıysanız; tebrikler! Modülü tamamladınız. Öğretmeniniz size çeşitli ölçme araçları uygulayacaktır. Öğretmeninizle iletişime geçiniz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ 1'İN CEVAP ANAHTARI

1	D
2	D
3	Y
4	D
5	Y
6	Y
7	D
8	D
9	D
10	Y

ÖĞRENME FAALİYETİ 2'NİN CEVAP ANAHTARI

1	D
2	D
3	D
4	D
5	D
6	D
7	Y
8	Y
9	D
10	Y

MODÜL DEĞERLENDİRMENİN CEVAP ANAHTARI

1	D
2	D
3	D
4	Y
5	D
6	Y
7	Y
8	D
9	Y
10	Y
11	D
12	Y
13	D
14	D
15	Y

ÖNERİLEN KAYNAKLAR

- CÜCELOĞLU, Doğan, **İletişim Donanımları**, İstanbul, 2002.
- CÜCELOĞLU, Doğan, **Yeniden İnsan İnsana**, İstanbul, 1992.
- İZGÖREN, Ahmet Şerif, **Dikkat Vücudunuz Konuşuyor**.
- ÖZ, İlkin, **Anne Baba Olma Sanatı**, Ankara, 2005.
- ÖZ, İlkin, **Çocuk ve iletişim**, Ankara, 1997.

KAYNAKÇA

- BİLEN, Mürüvvet, “**Sağlıklı İnsan İlişkileri**”
- CHAPMAN, Gary, “**5 Sevgi Dili**, İstanbul, 2001.
- CÜCELOĞLU, Doğan, **Yeniden İnsan İnsana**, İstanbul, 1992.
- CÜCELOĞLU, Doğan, **İletişim Donanımları**, İstanbul, 2002.
- DOĞAN, Süleyman, **Mutlu Aile, Mutlu Çocuk**, İstanbul, 2003.
- DÖKMEN, Üstün, **İletişim Çatışmaları ve Empati**, İstanbul, 2003.
- DÖNMEZER, Sulhi, **Sosyoloji**, Ankara, 1984.
- GORDON, Thomas, **E.A.E. Aile İletişim Dili**, İstanbul, 2005.
- İZGÖREN, Ahmet Şerif, **Şu Hortumlu Dünyada Fil Yalnız Bir Hayvandır**, Ankara, 2006
- NAZİK, M. Hamit, Ateş BEYAZIT, **İnsan İlişkileri ve İletişim**, Ankara, 2005.
- NAVARO, Leyla, **Beni Duyuyor musun?** İstanbul, 1987.
- ÖZKALP, Enver, Hüsnü ARICI, Rüveyda BAYRAKTAR, Orhan AYDIN, Buket ERKAL, Ali UZUNÖZ, **Davranış Bilimlerine Giriş**, Eskişehir, 2003.
- ÖZ, İlkin, **Çocuk ve İletişim**, Ankara, 1997.
- ÖZ, İlkin, **Anne Baba Olma Sanatı**, Ankara, 2005.
- www.hukuk.gen.tr
- www.canaktan.org
- www.sosyalhizmetuzmani.org
- www.danışmend.com
- www.sporbilim.com.